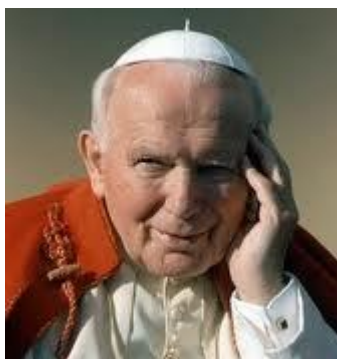

*„A család tanít meg
a szeretetre, a szolgálatra,
a megértésre és a megbocsátásra.*

*A család nyitott a másik
ember igényei iránt,
a család az emberi
boldogság éltető kútja.”*

II.János Pál pápa

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

Társadalomtudományi és Romológiai Tanszék

2600 Vác, Konstantin tér 1–5.

Nagycsaládosok Szentendrén

Konzulens: Flaskár Melinda

főiskolai tanársegéd

Készítette: Eckensberger Zsoltné

Szociálpedagógia szak

Vác, 2012.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS-A TÉMAVÁLASZTÁS MAGYARÁZATA, INDOKLÁSA	4.
2.	A CSALÁD FOGALMÁNAK ÉRTELMEZÉSE	6.
	2.1 Család védelme az alkotmányban	7.
	2.2 A család funkciói	8.
	2.3 A család fejlődése	9.
3.	CSALÁDI NEVELÉS	12.
	3.1 Szociális kompetenciák alakulása a sokgyermekes családokban	12.
	3.2 Néhány gondolat a gyermekvállalási szokásokról	13.
4.	NAGYCSALÁDOK EGYKOR ÉS MA	17.
	4.1 Nagycsaládosok Országos Egyesülete	17.
	4.2 Nagycsaládosok Szentendrei Egyesülete	20.
5.	A CSALÁD LELKI KÖZÖSSÉG	23.
6.	SZENTENDRE SZOCIÁLIS SZEMPONTÚ BEMUTATÁSA	26.
7.	KUTATÁS	31.
	7.1 A kutatás céljának bemutatása	31.
	7.2 A kutatás módszerének bemutatása	31.
	7.3 A kutatásban résztvevők köre	32.
	7.4 A kutatásban résztvevő intézmények bemutatása	32.
	7.5 Kiértékelés, saját véleményem és tapasztalataim	39.
8.	ÖSSZEFOGLALÁS, HIPOTÉZISEK ÉRTÉKELESE	52.
9.	JAVASLATOK	53.
10.	IRODALOMJEGYZÉK	54.
11.	MELLÉKLET	56.

1. Bevezetés-a témaválasztás magyarázata, indoklása

Szakdolgozatom témájának azért választottam a nagycsaládokat, mert úgy érzem, hogy ez a téma nagyon közel áll a szívemhez, mert ebben élhetek. Szentendrén lakom férjemmel és a közös öt gyermekünkkel. Férjemnek előző házasságából egy nagy lánya született, aki a családi fészekből már kirepült. Őt is mi neveltünk fel. Kapcsolatunk elején sohasem beszélgettünk arról, hogy ki hány gyermeket szeretne. Férjemnek két bátyja van, nekem pedig egy húgom. Azóta viszont kiderült, hogy mindketten titokban, abban reménykedtünk, hogy valaha nagycsalád leszünk. Első fiúnk tizennyolc évvel ezelőtt született. Utána hosszú szünet következett. Mi is beleestünk abba a hibába, hogy feltettük magunknak a kérdést: ha nincs lakás, nincs egzisztencia akkor hová szülessen meg a gyermekünk? Egy önkormányzati lakásban éltünk, és lassan tényleg el kellett gondolkodnunk azon, hogy várunk arra, hogy minden szempontból függetlenek legyünk és felneveljük a két gyermekünket vagy lemondunk az anyagi céljainkról, és inkább a boldogságunkhoz vezető utat valósítjuk meg. Az utóbbi nagyon jó döntésnek bizonyult. Azóta megszületett a most nyolc esztendőes fiúnk, az öt esztendőes fiúnk, majd megszülettek az ikerlányaink akik most négy évesek. Azóta is önkormányzati lakásban élünk nagy boldogságban és szeretetben. Előtte is szeretetben éltünk de egészen más értékeket tartottunk szem előtt. Addig fontos volt az anyagi jólét, a pazarlás. A gyerekek születésével ez teljesen átalakult. Dehogyan kell minden évben külföldre mennünk nyaralni, nincs szükség arra, hogy hetente étterembe járjunk, vagy minden reggel beüljünk kávézni egy cukrászdába. A pénz nem minden. Hiába van pénzünk, ha nincs mellette szerető család, ha a gyerekek nem ugrándoznak, nem csicseregnek mellettünk. Fontossá váltak a beszélgetések, kivel mi történt. A mai napig minden vasárnap együtt ebédelünk a nagymamákkal, dédi mamákkal. A vasárnapi asztalt rendszerint tizenöten üljük körül. Az, hogy mi kerül az asztalra nem fontos. Együtt vagyunk, beszélgetünk, játszunk, jókat nevetünk. Ezek a közös vasárnapi ebédek nincsenek jelen minden család életében. Szerencsére mindkettőnk előtt nagyon jó családi minta volt. Boldog házasságban éltek szüleink.

Nagycsaládokként két nagyon eltérő véleménnyel szembesülök. Vannak olyan emberek, akik kicsit irigykedéssel, párosuló tisztelettel, míg más emberek egy olyan

szemlélettel, hogy nagycsaládosként a társadalom nyakán elősködöm. Szinte senki sem marad közömbös, ha megtudja, hány gyermeket nevelünk.

A harmadik gyermekünk megszületése után, úgy döntöttünk, hogy belépünk Nagycsaládosok Szentendrei Egyesületébe, mert egyet értettünk az alapelveikkel, céljaikkal.

Az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán tantárgyról tantárgyra haladva újra és újra megtapasztaltam, hogy a tananyag helyenként rólam, rólunk, a családomról és ismerőseinkről szól: a korlátainkról és lehetőségeinkről, a szociális és anyagi helyzetünkről. A tanultak tükrében – egyebek között - már más szemmel figyelem az életünkben felmerülő problémákat. Szakdolgozatomban ennek a veszélyeztetett társadalmi csoportoknak a helyzetét vizsgálom.

A következő hipotéziseket állítottam fel:

- Feltételezésem szerint a Szentendrén élő nagycsaládokat a helyi civil szervezetek, az egyházak, barátok támogatják, mert az állami szociálpolitikai ellátórendszer nem ad minden esetben releváns válaszokat a problémáikra. Van-e összefüggés az „óvodai vonzáskörzet” és a baráti körön belüli segítségnyújtás között? Melyik körzetben a legmagasabb a szociális ellátás iránti igény?
- Vizsgálni kívánom, hogy van-e összefüggés a nagycsalád és a vallás között.

Kutatásomban nagycsaládosnak tekintem azt, akik a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény szerint legalább három gyermek után, illetve figyelembevételével részesül családi pótlékban. A Nagycsaládosok Országos Egyesülete szerint nagycsaládos az, aki három vagy több gyermeket nevel vagy nevelt fel.

2. A család fogalmának értelmezése

Különböző társadalomtudományok kutatják a családot. A néprajzi megközelítés a házasság szerint a családok három típusát különbözteti meg: monogám az a család, amely egy férfi és egy nő házasságán alapul. Poligárm családnak nevezzük, ha a férfi több nővel köt házasságot. Poliandrén az a család, ahol a nő köt több férfivel házasságot.

A jogi megközelítés többek között a családon belüli hatalmi viszonyok megoszlását vizsgálja. Beszélhetünk patriarchális családról és matriarchális családról. Az előbb az apa míg az utóbbi az anya jogán öröklődik a vagyon. (Bodonyi-Hegedűs, 2006)

A szociológiai megközelítés a család szerkezetéből indul ki. Beszélhetünk nukleáris családról, nagycsaládról, családtöredékről. A nukleáris család típusa az ipari forradalom hatására terjedt el, hiszen a munkahely és lakóhely szétválása miatt megszűnt a család közös termelői funkciója, nem volt szükséges több generáció jelenléte a családban. Az oldalági rokonok letöredeztek a családról és csak a mag maradt. Családmagnak a szülőket valamint a gyerekeket értjük. Zrinszky László (Zrinszky, 2002) felhívja a figyelmet arra, hogy ezekből a családokból hiányzik a több generáció együttéléséből származó nevelési helyzetek, a többgyermekes családokra jellemző differenciált szereprendszer, kapcsolati és érzelmi gazdagság. (Bodonyi-Hegedűs, 2006)

Többgenerációs család és a nagycsalád: A többgenerációs családok többsége ma elsősorban a szülőkkel együtt élő fiatal házaspárok, illetve kisebb számban van jelen, amikor az idős szülő költözik felnőtt házaspárjához. A nagycsaládnak pedig kettőnél több gyermeket nevelő családot tartják. (Hegedűs Judit, 2006)

Egyszülős család vagy családtöredék abban az esetben fordul elő, amikor a szülő egyedül neveli gyermekét.

Az emberi társadalmaknak a „makrotársadalmi” szerkezetek és az egyes emberek között közvetítő szerepet játszó legalapvetőbb, legfontosabb társadalmi intézménye a család. Ebben a társadalmi intézményben a normák és szerepek egy elfogadott rendszert alkotnak. Erre támaszkodva a társadalom tagjai a társadalmi életet az egymással összefüggő tevékenységek által úgy szervezik, hogy a társadalom számára létfontosságú funkciókat ellássák. A családnak tehát, mint társadalmi intézménynek a lényegét a normák és az értékek adják. (Andorka, 1997)

Az Egyetemes Emberi Jogok Nyilatkozatában ezt olvassuk: „A lehető legmesszebbmenő védelem és támogatás illeti meg a családot, a társadalom természetes és alapvető csoportos egységét, különösen azért, mert biztosítja annak fennmaradását, és gondozza és neveli a magukról gondoskodni nem tudó gyermekeket.” (ENSZ, 1949. 10.)

Teleki Béla szerint a családban az érzelmek láncolják össze a tagokat, ezért lesz a család a boldogság tere, a családtagok lelki egyensúlyának záloga.

A család legfontosabb részét a gyerekek adják. Széles egyetértés mutatkozik abban, hogy a gyermekek boldogságot hoznak az életünkben. Sok gyermek több boldogságot jelent. A nagycsaládok teremtik meg azt a környezetet, amelyben a gyerekek biztonságban érzik magukat, és élvezik egymás társaságát. Az együtt élő egyének kis csoportjaihoz hasonlóan, a nagycsaládok is egy életmódot valósítanak meg. A nagycsaládok azonban a modern társadalom legsérülékenyebb egységei.

2.1 Család védelme az Alkotmányban

L) cikk

(1) Magyarország védi a házasság intézményét, mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját.

(2) Magyarország támogatja a gyermekvállalást.

(3) A családok védelmét sarkalatos törvény szabályozza.

(2011. április 25, Magyarország Alaptörvénye, Magyar Közlöny 43. szám, 10658 o.)

XVI. cikk

(1) Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.

(2) A szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést.

(3) A szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni. E kötelezettség magában foglalja gyermekük taníttatását.

(4) A nagykorú gyermekek kötelesek rászoruló szüleikről gondoskodni.

(2011. április 25, Magyarország alaptörvénye, Magyar Közlöny 43. szám, 10662 o.)

2011. évi CCXI. Törvény a családok védelméről

A család az emberi történelemben már a jog és az állam kialakulását megelőzően létrejött önálló közösség, amely erkölcsi alapokon nyugszik. A család Magyarország legfontosabb nemzeti erőforrása. A társadalom alapegységeként a család a nemzet fennmaradásának biztosítója és az emberi személyiség kibontakozásának természetes közege, amit az államnak tiszteletben kell tartania. A családban történő nevelkedés biztonságosabb minden más lehetőséghez képest. A család létrejöttének biztos alapja a házasság, amely az egymás szeretetén és tiszteletén alapuló életközösség, ezért az mindenkor megkülönböztetett megbecsülést érdemel. A család akkor tölti be szerepét, ha az anya és az apa tartós és szilárd kapcsolata a gyermekek iránti felelősségben teljesedik ki. Gyermekek születése és a családok gyarapodása nélkül nincs fenntartható fejlődés és gazdasági növekedés. A gyermekvállalás nem eredményezheti a család szegénységbe süllyedését. Harmonikusan működő családok nélkül nincs jól működő társadalom. A családok életében kitüntetett jelentőséggel bírnak a nemzedékeken átívelő – köztük a nagyszülők és az unokák közötti – kapcsolatok. Az állam segíti a munkavállalás és a családi élet összeegyeztetését.

A családok védelme és a családok jólétének erősítése az állam, az önkormányzatok, a civil szervezetek, a médiaszolgáltatók és a gazdasági élet szereplőinek egyaránt feladata. E célok megvalósítására az egyházak is kiemelt figyelmet fordítanak. A törvényt az Országgyűlés a 2011. december 23-i ülésnapján fogadta el. (2011. évi CCXI. Törvény a családok védelméről; Magyar Közlöny 2011. évi 166. szám 41703 o.)

2.2 A család funkciói

Andorka Rudolf könyvében 5 fontos funkciót nevez meg.

Termelési funkció: e funkció szerepe lényegesen lecsökkent napjainkra. A szükséges javak megtermelése a nagygazdaságokba és nagyüzemekbe tevődött át a parasztgazdaságokból és a családi kisipari műhelyekből.

Fogyasztási funkció: a fejlett társadalmakban a régen szintén többnyire a családban történő fogyasztás egyre nagyobb mértékben zajlik azon kívül (pl. étkezések).

Reprodukciós funkció: a demográfiai reprodukció, azaz az utódok születése jobbra ma is a klasszikus értelemben vett családban történik, bár a társadalmi változásokat követve egyre emelkedő számban jellemző a házasságon kívüli gyermekvállalás (élettársi kapcsolatban, vagy egyedül vállalt gyermek)

A gyermekek (elsődleges) szocializációja: a gyermek ennek folyamán tanulja meg, hogy hogyan kell a társadalomban élni, hogyan lehet annak hasznos tagja, normákhoz igazodva, értékek mentén fejlődik a személyisége. Ez a folyamat szélesedik ki majd az egyéb csoportokban, társadalmi intézményekben (pl. iskola), s tart – az élet hozta új körülményekhez kapcsolódóan – élethosszig.

A felnőttek pszichés védelme: a lelki egészséghez szükséges biztonságos, elfogadó és szerető környezet biztosítása. (Andorka Rudolf, 1997)

2.3 A család fejlődése

Az ókori társadalmakban a család legfontosabb funkciója a reprodukció biztosítása, és az önellátás volt. Athénban, ha fiú született, olajkoszorút tettek az ajtó elé, ha lány, gyapjúcsomót, hiszen a nő fontos tevékenysége volt a gyapjú feldolgozása. Az újszülött sorsa felől a felnőtt társadalom döntött, az apának ünnepélyesen nyilatkoznia kellett arról, hogy befogadja-e a gyermeket a családban, avagy nem. Rómában az apa a földre helyezett újszülött csecsemő felemelésével fejezte ki szándékát a gyermek felnevelésére. A patria potestas révén a római családfő élet-halál ura volt, feltétlen hatalommal rendelkezett a család minden tagja felett, akár meg is ölhette gyermekeit. Az ókori társadalmakban a kisgyermek nevelése általában az anya kötelezettségeihez tartozott, rendszerint hétéves koruk után a fiúk apjuk felügyelete alá kerültek.

A középkori család fogalma szorosan összekapcsolódott a háznép (háztartás, udvartartás, klán, nemzetség) fogalmával, amely a nagyobb, egymással vérségi, illetve függőségi kapcsolatban álló emberek együttélését jelentette. A háznéphez tartoztak a ház ura, felesége, gyermekeik, cselédek, inasok, a családhoz tartozó egyedülálló személyek, rokonok, esetleg a korábbi házasságból származó gyerekek, azaz gyakran több kisebb család élt együtt. A közös háztartásban élő emberek kapcsolatait az általuk végzett munka rendje határozta meg, melyben mindenkinek meghatározott feladata volt. Egyedül a ház ura rendelkezett a megtermelt javak értékesítésének jogaival, valamint felesége, gyermekei és a háztartásában élő személyek gyámja és fegyelmezője volt. A háziasszony önállósága

és felelőssége a háztartás vezetésére terjedt ki. A sok ember együttélése nem tette lehetővé sem az intim szféra kialakítását, sem a nyílt konfliktusok megjelenését. Elengedhetetlen volt a kialakult rend betartása, a fegyelem és engedelmesség, ami nemcsak kötöttségeket, hanem biztonságot is jelentett mindenki számára. A gyermekek és felnőttek szoros közössége – a három esetleg négy generáció együttélése lehetővé tette a viselkedési minták utánzás útján történő elsajátítását és megtanította a társadalmi rendbe való betagozódás különböző formáit.

Az európai nemesi családok sem a mai értelemben vett családot jelentették, hanem több, egymással rokon családot, melynek tagjait az apai ági rokonság kötötte össze.

Az újkori családmodellek a 16-18. században alakultak ki. Ebben fontos szerepet játszott egyrészt a reneszánsz korában megerősödő polgári réteg, másrészt a reformáció terjedése is, amely megerősítette – többek között – a harmonikus családi élet, a személyes példaadás fontosságát. Létrejött a protestáns egyházak sajátos társadalmi intézménye, a lelkész és családját magába foglaló, új családmodell: a protestáns parókia. A sokgyermekes lelkészcsaládokban a feleség férjének segítőjévé vált, s a gyülekezet számára női, anyai, feleségi mintaként szolgált. Középpontban a gyermek megszületése állt. Ebből adódóan a gyermektelen házasságot társadalmi szempontból elítélték.

A 18. századi felvilágosodás jelentős változásokat hoz a házasságok terén. Megjelenik a polgári házasság és a „romantikus szerelem”. Törekednek a férfi és nő érzelmeinek összhangjára, az azonos módon gondolkodásra, a másik fél nagyrabecsülésének elnyerésére.

A férj és feleség kapcsolatát nem kizárólag a közös munka összehangolása határozza meg, hanem a szeretet, a kölcsönös megbecsülés. A szülők kötelessége, hogy gyermekeikből derék, eszes embert neveljenek. Kialakulnak a gyermekkel kapcsolatos ünnepek: születésnap, karácsony. Ugyanakkor a 18. századi Európában a lakosság nagy része még vidéken élt. A paraszti társadalom még hosszú időn át megőrizte a hagyományos nagycsalád intézményét.

A család változásai a 19. században a magánélet legfontosabb tényezője a család lett. A család szabályozta az életkori és nemi szerepeket, meghatározta a különböző szokásokat és rituálékat, biztosította tagjai védelmét, és ápolta azok kapcsolatait. A zárt, otthonközpontú kiscsalád csak lassan és fokozatosan vált le a nagyobb rokoni, illetve helyi

közösségekről. A család számos funkcióval gazdagodott: a gazdaság tartóoszlopaiként garantálta a termelés folytonosságát, a kultúra átszarmaztatását egyik generációról a másik generációra. A társadalmi reprodukció folyamatában gondoskodott az utódokról, azok felneveléséről, a társadalmi normarendszerbe való bevezetéséről. Emellett a nemzettudat, a nemzeti összetartozás, a közös történelmi hagyományok őrzőjévé vált.

A polgári kiscsalád a monogám házasságra épült, melyet a párok kölcsönös egyetértésben, szabad elhatározásukból kötöttek. Az új családeshímeny nem zárta ki a romantikus szerelmi házasságot, de nem ez volt a tipikus. Az érzelmek köteléke, a házastársi szeretet általában fokozatosan alakult ki a házassághözés után. Az apa, aki továbbra is domináns vezetője a családnak, kettős hatalommal bír. Egyrészt a társadalom felé képviseli a családot (politikai jogok, gazdasági ügyek, munkavégzés), másrészt a családon belül is korlátlan hatalma van. Ő dönt a gyermekek neveléséről, házassághözéséről, a fia pályaválasztásáról. A család gazdasági ügyeit kezeli, és ő birtokolja a lakás főbb tereit. Ez az apamodell összhangban állt a vallási tradíciókkal és mélyen gyökerezett a nép felfogásában is. Az anya tevékenységi köre továbbra is a családon belül maradt, hiszen a legfontosabb feladata az otthon harmóniájának megteremtése volt. Vallásos hite erősítette a családösszetartó erejét, példát mutatott, segítette a gyermekek erkölcsi nevelését. A gyerekek nevelése egyre inkább a társadalom érdeklődésének középpontjába került. A polgári lakásokban megjelent a gyermekszoba, a városokban a gyermekjátékok már fontos árucikké váltak.

A család 20. századi helyzet igen ambivalensen alakult. A házastársak között szerelem elfogadott alapja lett a házassághözésnek. A családon belüli termelés és fogyasztás elkülönülésével, a család egyre inkább a magánéleti intimitás színterévé vált. A családfő elsődleges feladata a pénzkereset, a családtagok anyagi biztonságának megteremtése, a feleséggé, pedig az otthon belső harmóniájának kialakítása. A II. világháború után a nők egyre szélesebb rétegei álltak munkába. Ez anyagi-egzisztenciális függetlenséget eredményezett. Nőtt a felsőfokú tanulmányokat folytató értelmiségi nők száma, akiknek fontossá vált a hivatás, szakmai karrier a család mellett vagy helyett. 1960-as évektől felerősödött a női egyenjogúságot hangoztató feminista mozgalmak befolyása. A férfiak kizárólagos családfenntartói szerepe csökkent, ugyanakkor a családon belüli munkamegosztásba való bevonódása növekedett. (házimunka, gyermeknevelés.)

(Magyar Erzsébet, 2006, 6-8. o)

3. Családi nevelés

3.1 Szociális kompetenciák alakulása a sokgyermekes családokban

A nagycsaládban nevelkedő gyermekek sokkal hamarabb alkalmazkodnak és illeszkednek be a társadalomba, mint az egyke gyermekek. „Judy Dunn azt mondja, hogy, hogy a nagycsaládban a szerepeket többnyire a testvérek jelölik ki. A legtöbbet emlegetett szerep a „felelőssé”. A nagycsaládban az elsőszülött fontos tennivalókat lát el. A másik a „felelős” példája. Amint az első gyermek kinő a kisgyermekkorból, egyre inkább rászorulnak a kisebbekkel kapcsolatos tennivalók és egyre több bátorítást kap, arra, hogy ezt a szerepet nagyon is gyakorlati értelemben vállalja.” (Judy Dunn, 1990, 52. o.)

Judy Dunn szerint a nagycsalád életformája a gyereket sok mindenre megtanítja. „Aki nagycsaládban nő fel, az megtanulja, hogy az élet általában nem „fenékkik tejfel”, hogy vannak mások is a világon, akiknek „egyenlő joguk” van a boldogulásra. Az élet a nagycsaládban önuralomra és önfegyelemre nevel. Az ember meg tanulja korlátozni a visszataszító antiszociális cselekedeteket. Tud társadalmilag elfogadható módon viselkedni. A nagycsaládhoz való tartozás megteremti az emberben a valahová tartozás tárgyát, azt, hogy szükség legyen ránk. Kialakul az igényed, hogy szeress és szeressenek; a nagycsalád nem nevel hűvös, magányos és visszahúzódo embereket. Megtanít arra, hogy tiszteld más tulajdonát, de arra is, hogy tekintettel légy másra. Kialakul egyfajta egység, és ezzel együtt az egymáshoz kötődés érzése.” (Judy Dunn, 1990, 73. o.)

A nagycsaládból származó személyek nagy számban hangsúlyozzák a testvérek, nyújtotta biztonságérzetet. Végeztek egy kutatást, melyben azt kérdezték, hogy miért jelent a több testvér érzelmi biztonságot? Erre több válasz is adódott. „Olyan biztonságérzetünk volt, ami a kis családokban biztosan hiányzik, mert nekünk együtt kellett dolgoznunk mindannyiunk érdekében. Ez az érzés megmarad felnőtt korunkra is. Az az életfelfogás, hogy összetartozunk, minden válságon túljutunk. Érzelmileg erős adott a nagycsaládhoz való tartozás. Mindenki került válságos helyzetbe, ilyenkor egy egész csapat áll ki az egyén mellett. Sokan vélekednek úgy, hogy a nagycsalád nyújtotta biztonságérzet titka abban áll, hogy a testvérek jól ismerik egymást.” (Judy Dunn, 1990, 75.o.)

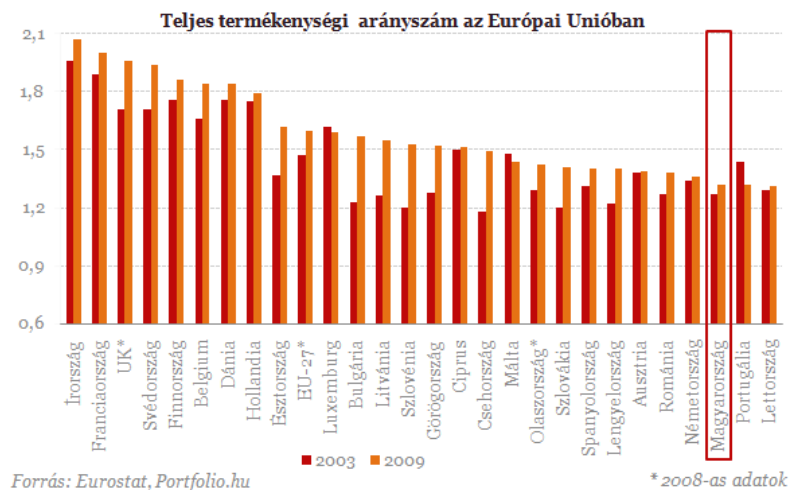
Véleményem szerint is a család kifogyhatatlan erőforrás, mert ereje a szeretetből fakad. A jellemformáló és példaadó közeg, az életszemlélet, biztonságélményt nyújt. Saját tapasztalataim szerint a gyerekek segítőkészek, ugyanis hozzá vannak szokva ahhoz, hogy segítsenek otthon. A testvérek jelenléte mintául szolgál a későbbi baráti kapcsolatok létrehozásában. Az először született gyermek rövid időn belül a fiatalabb testvér „tanítója” lesz. Judy Dunn szerint „felelős” lesz.

3.2 Néhány gondolat a gyermekvállalási szokások alakulásáról

Ma Magyarországon több gyermeket vállaló házaspárok élet- és anyagi körülményei nagy százalékban függnék attól, hogy az állam, az épen hatalmon lévő kormány milyen jellegű támogatásokkal áll vagy nem áll a családok mellett.

Jelenleg a társadalmunkban a rosszul értelmezett gazdasági ésszerűség és ebből fakadóan a közvélemény viszonylag egyértelműen megszabja a gyermekek kívánt számát, amely jobb esetben kettő. Sajnos egyre többször fordul elő, hogy a szülők nem mernek vállalni több gyermeket. Pedig nagyon jó lenne, ha az ideális gyermekszám családonként három före emelkedne. Magyarország csökkenő lakosságszáma több születést kívánna. 1981 óta folyamatosan csökken a születések száma. Évente egy kisváros lakosaival leszünk kevesebben. Napjainkban a teljes termékenységi arányszám 1,3-ra csökkent.

Magyarország az EU és a világ egyik legalacsonyabb termékenységű országa. Az EU -27 tagállamait vizsgálva Magyarország holtversenyben az utolsó előtti helyen áll Portugáliával együtt. A gyermekvállalási életkor kitolódásának egyik legveszélyesebb következménye a végleges gyermektelenül maradó nők, párok arányának számottevő megnövekedése lehet. (Pongrácz Tiborné, Kutatási jelentések 91.)

A legtöbb ember úgy gondolja, hogy legyen csak egy, esetleg két gyermeke. Őket viszont a lehető legjobb körülmények között tudják felnevelni és minél biztosabb jövőt, tudjanak biztosítani számukra. Egyre gyakoribbak a gyermektelen házaspárok is. Ez sok esetben nem egészségügyi okokra vezethető vissza, hanem a legtöbb nő felsőfokú tanulmányokat folytat és igyekszik olyan munkát végezni, amely bizony leköti teljesen, kitölti az életét. A gyermek nem is hiányzik az életéből. Ha mégis, akkor is a legjobb esetben már csak egy gyermeket tud vállalni, hiszen belátja, hogy azt a gyermeket fel is kell nevelni. Szerencsére azért akadnak olyan családok, akik úgy gondolkoznak, hogy saját igényeiket lecsökkentik a gyerekeiknek, pedig előteremtenek mindent, ami az egészséges testi-lelki fejlődésükhöz szükséges.

Mit jelent a testvér kapcsolat? Ahol az első gyermek megvan, ott nem lehet gátja a pénz a másodiknak. Célszerű összevetni a testvérelmény pozitív hatásait a több gyermek neveléséhez szükséges anyagi gondokkal. Napjainkban az értékek listáján egyre inkább elől foglal helyet az anyagi jólét, a kényelem fogalma. A családban egyedül élő gyermekek esetében a szülőknek kell pótolni mindazt, amit normális esetben egy testvér tud nyújtani.

A szülőnek kell megmutatni olyan dolgokat, amit igazából egy másik gyermektől (testvértől) kellene ellesnie. Ott, ahol több testvér van, bizony meg kell tanulnia saját akaratát érvényesíteni úgy, hogy az a másik embernek is jó legyen. Nagyon sok negatív példát hallunk a médiában. Sokan úgy vélekednek rólunk, hogy a többgyermekes szülők felelőtlenek, nem ismerik a családtervezést. Sokszor a család és a barátok is megszólják, azért mert valaki sok gyerekre vágyik, és előbbre tartja a lelki gazdagságot az anyagi javaknál. Nagyon kevesen gondolják azt, hogy a sokgyermekes családok tudatosan

vállalták a gyermekeket. Azok a gyerekek, akiknek testvére vagy testvéreik vannak sokkal több gazdagságot, és szeretetet kapnak, mint az „egykék”.

Nem csak a média befolyása és az emberek szűk látóköre nehezíti meg a nagycsaládosok dolgát és azokat, akik szívük szerint sok gyermeket vállalnának, hanem a nem mindig családbarát intézkedések. Tudniillik az ideális, ha a testvérek között nincs túl nagy különbség. Ám ha a Gyesen lévő anyuka újabb gyermeket szeretne a jelenlegi törvény, nem támogatja abban, hogy két gyermek után kapjon juttatást. Az ikergyermeknél jár a két Gyes.

Egy igazán jól működő családban nem csak arra kell odafigyelni, hogy a gyermekek kulturálisan fejlődjenek, hanem arra is, hogy elég szeretetet kapjanak. Úgy kell kialakítani a világképüket, hogy az megfeleljen azoknak az erkölcsi normáknak, amilyen társadalomban élnek. Szükség van a testvér tapasztalataira és tanácsaira is. Főleg a kamaszkorú gyermekeknél, ahol természetes a szülőkkel való dacolás. Lényeges az is, hogy értelmes célokat tűzzenek ki maguk elé. Például, hogy sikeresek legyenek az iskolában. A testvérek ebben is tudnak ösztönzőleg hatni egymásra. Ha az egyik jobban tanul, húzó erő lehet a testvérnél is.

Természetesen ezzel nem azt szerettem volna hangsúlyozni, hogy minden feladatot a testvérek lássanak el. Lényegesnek tartom, hogy mindig minden problémával fordulhassanak a szüleikhez, de jó, ha ezt egy vele hasonló korú családtaggal, testvérral meg tudják beszélni. Másképp látja a gyermek, és másképp látja a szülő. Sok esetben tapasztalhatjuk azt, hogy gyermekeik problémáiról a szülők a testvérek által érvényesülnek. Lényeges ilyen esetben tapintatosan eljárni a probléma megoldása során, hogy a gyermekek bizalmát ne játsszuk ki. A jó családi kapcsolatokra egész életünk során szükség van. Hányszor halljuk azt, vagy tapasztaljuk életünk során, hogy idős korban egyedül marad valaki, nincs támasza.

A nagycsalád az időskor problémáinak megoldásában is segítséget jelent. Egyre többször tapasztaljuk, hogy növekszik a támasz nélkül, esetleg egyedül élő idősök száma. A nagycsaládok esetében ez jóval ritkábban fordul elő. A három-négy gyermekes családban mindig akad egy rokon, aki segíteni tud ezekben az esetekben, és ha arra kerül sor otthon, gondolja az idős ellátásra szoruló családtagot.

Morvayné Bajai Zsuzsannának, a Nagycsaládosok Országos Egyesülete (továbbiakban: NOE) érdekvédelmi bizottsági tagjának tapasztalata, hogy a nagycsaládosok között többen vannak a hívők, mint ahogy az a lakossági átlag alapján várható. A NOE-nek nincs fedezete statisztikák készítésére, mégis rendelkeznek egy

képpel: „Ha a felnövekvő fiúknak és lányoknak nem nagyon rosszak a gyerekkori tapasztalatai, nagyobb valószínűséggel válhatnak ők is nagycsaládosokká, mint aki előtt ilyen jó példa nincs. Emellett a nagycsaládban felnövő gyerekek számára az a természetes, hogy nem elsősorban az anyagiakra koncentrálnak. Arra szocializálódnak, hogy az embernek teljesítenie kell, mert nem engedhetjük meg magunknak a korrepetitort, a fizetős nyelvtanfolyamot, a tandíjas egyetemet és a munkanélküliséget. Tapasztalataink szerint nem a mi gyerekeink, sokkal inkább az egykék szoktak munkanélküliek lenni, vagy bukdácsolni az iskolában. (<http://hetivalasz.hu/itthon/nagycsalad-gyermekszemmel-28382/2012.10.10> Nagycsalád gyermekszemmel)

Morvainé gondolatával egyet értek. Az értékrend fő helyén nem a pénz, a jólét számít. A keresztény gondolkodás és magatartás alapelve a szeretet. A gyermek a keresztény családban szellemi tőke, kincs, Isten áldása, a család szemefénye. Habár a keresztény ember is tudja, hogy a több gyermek vállalása pillanatnyi anyagi hátrányt jelenthet. Ennek ellenére számtalan keresztény család három-négy gyermeket vállal tudatosan: Isten iránti szeretetből, keresztény önzetlenségből, áldozatkészség és gyermekszerelem jegyében. Ugyanakkor az is vitathatatlan, hogy hosszú távon a három-négy gyermekes családok mentik meg gazdaságilag is a társadalmat. (Teleki Béla, 2001)

4. Nagycsaládok egykor és ma

A történelem során a gazdasági, társadalmi körülményekhez alkalmazkodva alakult át a családok szerkezete is.

A XIX. század végéig, a XX. század első feléig fennmaradt családszerkezeti formát, a „nagycsalád intézményét” mindvégig egyidejűleg jellemezte a vérségi, gazdasági, lokális és társadalmi egység. „A nagycsalád szó mellett a népnyelvben „családnak”, „famíliának”, „házcsaládnak”, „hadnak” mondják a nagycsaládot, ill. „egy karra dolgoztak”, „egy fedél alatt, egy szalma alatt”, „egy házban, egy són, egy kenyéren éltek” – mondták rájuk. A múltbéli szóhasználatban „nagycsaládon a patriarchális nagycsaládot értjük, amelyben a közös őstől származó férfiak együtt élnek feleségeikkel, gyermekeikkel, unokáikkal. A nagycsalád vezetője a legidősebb férfi volt, vagyis az apa, nagyapa vagy a legidősebb férfitestvér. A nagycsalád, mint gazdasági egység is gazda irányítása alatt állt. A nagycsaládok átlagban 20-25 tagot számláltak. A nagycsalád állandóan bomló-alakuló szervezet volt, 2-3 generáció együttélése... (Magyar Néprajzi Lexikon, 1980) Több generáció, általában három élt együtt. Ez a család szerkezet sok előnnyel járt. Nem voltak kulcsos gyerekek, mert állandóan volt otthon valaki. Gazdaságilag kifogástalan, hiszen saját maguknak termeltek. Ha az egyik szülő valamiért kiesett a munkából nem okozott gondot a család számára, mert a többiek ott voltak mellettük, segítették egymást. Ki tudták segíteni egymást a nehéz helyzetben. Nem fordulhatott elő az, mint a mai világban, hogy úgy nőnek fel a gyerekek, hogy alig vagy egyáltalán nem ismerik távolabbi rokonokat, unokatestvéreiket.

4.1 Nagycsaládosok Országos Egyesülete

A Nagycsaládosok Országos Egyesület létrejötte és céljai

A Nagycsaládosok Országos Egyesülete 1987-ben alakult. Az Alapszabályban rögzített célok azóta is érvényesek: az élet és az anyaság tiszteletére nevelés, a házasságért és a jövő generációért érzett felelősség erősítése, a nagycsaládok sajátos érdekeinek képviselete és szolgálata, a nagycsaládok egymást ismerő és segítő közösségekké szervezése.

A Nagycsaládosok Országos Egyesület tagjai azok lehetnek, akik háztartásukban legalább három gyermeket nevelnek vagy neveltek fel, az egyesület céljaival és feladataival egyetértenek, és lehetőségeik szerint részt vesznek azok megvalósításában.

A Nagycsaládosok Országos Egyesület pártoktól, felekezetektől, ideológiáktól mentesen tevékenykedik. A sokszínű tagságot összetartó közös érdek a család.

Mit tesz a Nagycsaládosok Országos Egyesülete?

A Nagycsaládosok Országos Egyesület tevékenysége felöleli szinte az emberi élet minden területét. Mint kiemelten közhasznú szervezet, nem csupán a szorosan vett tagsággal tartja a kapcsolatot, hanem mindenkivel, aki bármilyen okból hozzájuk fordul segítségért. Egyesületük központjában ingyenes tanácsadó szolgálat működik: általános jogsegély, családi és szociális ellátások, fogyasztóvédelem, gyermeknevelés, otthonteremtéssel kapcsolatban tudnak segítséget nyújtani.

Érdekvédelmi munkájuk során kapcsolatban állnak mindazon állami szervezetekkel, intézményekkel, kormányzati szervekkel, amelyek a családpolitikát, a szociálpolitikát, az oktatást, az egészségügyet, a gazdasági és pénzügyeket irányítják, és igyekeznek a törvényhozást véleményünkkel, javaslatainkkal segíteni. Törekcszenek arra, hogy jelen legyenek azokban a civil testületekben, amelyek szintén hatással lehetnek a törvényhozásra. Képviselőik jelen vannak a különféle érdekegyeztető fórumokban (pl. a Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlősége Tanácsban, az Országos Szociálpolitikai Tanácsban, a Gazdasági és Szociális Tanácsban, Felsőoktatási Kerekasztalban stb. 2001-ben létrehozták az „Otthon segítünk” Alapítványt, amely egy angol családsegítő szolgáltatási rendszert adaptál (Home Start). Az „Otthon segítünk” már több városban megkezdte a munkát, kiképezett jó néhány önkéntest, a rendszer folyamatosan bővül.

Egyesületüknek van egy saját belső folyóirata, NOE Levelek a címe. Ez szolgálja a kapcsolattartást a tagsággal, és tartalmaz minden fontos információt a közösségi életől, a törvényi tudnivalókról, az akciókról, programokról, pályázatokról stb. Évente három nagyobb rendezvényük van, amelyeken általában több ezer fő vesz részt. Júniusban régiós tagságuk találkozik Családi Napokon, ősszel, pedig mindig egy vidéki város ad helyet országos találkozóknak. Ezek a rendezvények magas színvonalú, értékes kulturális programokkal biztosítanak kellemes időtöltést a családoknak. Sok olyan kedvező lehetőséghez jutnak ilyenkor a családok, amelyet egyébként nem engedhetnének meg maguknak. Harmadik nagy rendezvényük minden évben a Karácsony. Együttműködnek más civil szervezetekkel is, amelyeknek céljai, értékrendje közel áll a

övékhöz: pl. a Mozgáskorlátozottak Szövetségével (MEOSZ), a Levegő Munkacsoporttal, a Környezeti Nevelési Egyesülettel, az Anyanyelvapolók Szövetségével, a SOTE Magatartástudományi Intézetével, az Országos Fogyasztóvédelmi Egyesülettel, nyugdíjas szervezetekkel, szakszervezetekkel stb. Alapító tagként csatlakoztunk a Magyar Szegénységellenes Hálózathoz.

Kiemelkedő helyet foglal el a határon túli magyar családszervezetekkel való együttműködés. Évente kétszer tartanak a számukra képzéseket, amellyel segíteni igyekeznek fejlődésüket, bátorítják tevékenységüket. 2001-ben létrehozták a Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetségét. Tagjai több olyan nemzetközi szerveződésnek is, amelyek a családok, illetve a civil szervezetek fórumai. Jó kapcsolataik vannak francia, belga és német családszervezetekkel, valamint a volt szocialista országok egyes családegyesületeivel (pl. Szlovákia, Csehország, Lettország, Litvánia, Ukrajna). Ugyancsak csatlakoztak a FEFAF nevű európai hálózathoz, amely a háztartásban aktív nők szervezeteit fogja össze. Közreműködésükkel létrejött az Európai Nagycsaládos Szövetség (ELFAC), és a szervezet alelnökét is a NOE adja.

Első európai lobbysikerük is megszületett. 49 EU-tagországbeli és 14 kelet-európai családszervezet összefogásával petíciót adtak be az Európa Parlamenthez, amelyben kérték, hogy az EU foglalkozzon családpolitikai kérdésekkel is. Ennek eredményeként az Európa Parlament 2004 márciusában határozatot fogadott el, amely elsősorban a család és munka összeegyeztetésének elősegítését célozza meg, de néhány más, lényeges családpolitikai kérdéskörrel is foglalkozik. Jelenleg a gyermekgondozási termékek áfájának csökkentése érdekében zajlik egy nemzetközi akció, amelynek szintén kezdeményezői. Szintén aktívan részt vesznek a Eurochild nevű európai hálózat munkájában, amely a gyermekszegénység kiküszöbölését tűzte zászlajára, s ebbe a munkába magukat a gyermekeket is igyekeznek bevonni. Már két alkalommal vettek részt Brüsszelben EP képviselőkkel szervezett találkozón, amelyen maguk a gyermekek mondhatták el a gondolataikat, és Glasgow-ban rendezett konferencián videoüzeneteik is elhangzottak. (Bemutatkozunk, www.noe.hu. 2012. szeptember 20.)

Számtalan esetben tudnak azzal segíteni, hogy a nekik felkínált bútorokat, jó állapotban lévő műszaki és háztartási gépeket, ruhákat felkínálják az egyesületeknek vagy az éppen őket felkereső családoknak. Nagyon fontosnak tartom ebben a gazdasági helyzetben, hogy a családokat felvilágosítsák, hogy ne vegyenek fel uzsora hiteleket, ne kerüljenek olyan élethelyzetbe, amiben már az egyesület sem tud segíteni.

A mai értelemben vett nagycsaládok és a Nagycsaládosok Országos Egyesület kapcsolata:

Az egyesületnek jelenleg kb. 14. 000 család a tagja, akik közvetlenül vagy tagegyesületen keresztül tartoznak a Nagycsaládosok Országos Egyesületéhez. Szerte az országban több mint 250 helyi közösségük tevékenykedik.

Hét regionális központjuk működik: Felső-Duna (Győr), Közép-Magyarország (Monor), Dél-Alföld (Orosháza), Al-Duna (Pécs), Felső-Tisza (Püspökladány), Észak (Fót), Balaton (Nyírad). Egyesületeikben folyamatosan kb. 1500 önkéntes dolgozik.

A családoknak nagy segítséget nyújtanak, hiszen sokfajta kedvezményekre, lehetőségekre hívja fel a figyelmet. Itt említeném meg az utazási kedvezményeket, üdülési lehetőségeket, különböző nagycsaládos belépőjegyek vásárlásánál kedvezmény illeti meg a nagycsaládokat, emellett kedvezményes színházjegyeket, koncertjegyeket tudnak igényelni a munkatársaikon keresztül. (Bemutatkozunk, <http://www.noe.hu/index.php?oldal=19> 2012. 09.20.)

4.2 Nagycsaládosok Szentendrei Egyesülete

Az egyesület célja megegyezik a Nagycsaládosok Országos Egyesületének céljaival. Az Egyesület munkája során szem előtt tartja az alkotmányos rend védelmét, követelményeit és igényli az állami, társadalmi és gazdasági szervezetek erkölcsi és anyagi támogatását. Az Egyesület nagyon sok ingyenes programot szervez. Itt megemlíteném különféle kézműves foglalkozásokat, amelyek a neves ünnepek köré csoportosulnak. A foglalkozásokat ügyes kezű önkéntesek tartják. Anyagi forrást az önkormányzat által kiírt, megnyert pályázatok biztosítják. Az Egyesület saját helyiséggel nem rendelkezik így rendezvényeit nagy részben a V-8 uszoda külön termében, tartja. A programok mindenki számára ingyenes és bárki részt vehet rajta. Az Egyesület a kézdívsárhelyi nagycsaládos egyesülettel tart kapcsolatot. Rendezvényei között megtalálható: Mikulás program, kirándulás, túrázás, kerékpározás, közös bográcsozás. Félévente csapatépítő tréningen vehetnek részt a családok. Évszak váltáskor rendeznek ruha és játék csereberét. Az Egyesület évek óta szervez nyári tábor, melynek célja, hogy az egyesületi tagok gyermekei valamint szegényebb sorban élő családok gyermekei részt tudjanak venni nyári táborban. A tábor mindig tematikus, minden alkalom nagy sikert aratott a táborozók körében. (Honfoglalás, Mátyás király kora, Mindenki egyforma – mindenki más- sokszínű a világ!)

A nyári tanítási szünetben a szűkös anyagi helyzetben lévő családok gyermekeinek kevés lehetőségük van a szervezett, hasznos, igazi élményt nyújtó programokban való részvételre, így esetükben megvalósuló relatív depriváció (amennyiben ezek a gyerekek a társadalmunkban olyan átlagosnak elfogadott időtöltésekből részesülnek kevésbé, mint mozi-, múzeum-, vagy színházlátogatás, strandolás, vagy akár a táborozás. A táborozás a csellengés, egész napos tévézés vagy számítógépezés helyett kínál alternatívát, ahol a gyerekek szociális (pl. több korcsoport egymáshoz való alkalmazkodása), anyanyelvi (pl. dramatizálás), természettudományos (pl. kvíz az alapelemekről, mozgó modellek készítése) és esztétikai-művészeti (pl. agyagozás) kompetenciái is fejlődhetnek, miközben ők „csak játszanak”. Az otthon lévő (Gyermekgondozási díj, Gyermekgondozási segély, Gyermeknevelési támogatás) szülők tehermentesítése azáltal, hogy egy vagy két „csemetényivel” kevesebb a tennivalójuk a tábor ideje alatt. A tábor hétköznapiakra esik, hogy a dolgozó szülők esetében a gyerekek felügyelete egy teljes munkahétre megoldódjék. A táborok jelentős részének fedezése adományokból, önkormányzati támogatásokból valósult meg. Az eddigi tapasztalatok a táborozók részéről: élménygazdag, produktív szabadidő eltöltés a fent említett kompetenciafejlesztések mellett, új ismeretségek, kapcsolatok kialakulása. Szülők részéről: az otthon lévők ötnapnyi „regenerálódása”, a dolgozók „nyernek” ötnapnyi szabadságot, amit a tábor hetében nem kellett kivenniük.

Az NSZE-nek főállású dolgozója nincsen, tevékenységének alapja az önkéntes munka.

Az egyesület saját helyiséggel nem rendelkezik. A civil szervezetnek jelenleg 104 tagcsaládja van, ebből 73 tekinthető még szociálpolitikai szempontból is nagycsaládnak. A családok kb. 42 %-a esetében a szülők mindketten felsőfokú, nagyjából 26-26 % esetében egyik szülő felső, a másik középfokú, illetve csak kb. 6 %-ban ennél alacsonyabb végzettségűek. Minden tagcsalád lakhatása megoldott. Az Egyesület vezetőjétől kapott információk szerint négy családban nevelnek súlyosan fogyatékos gyermeket, nyolc családban álláskereső az egyik szülő.

Két nagy pályázaton vettek sikeresen részt az utóbbi években: az izzócsere és a háztartási gép csere programban. Mindkettő célja, hogy az elavult eszközöket, berendezéseket jelentős támogatással (egy hűtő esetén 70, egy mosógép esetén 60 ezer forint) cserélhessék energiatakarékosra a feltételeknek megfelelők. (Nagycsaládosok

Szentendrei Egyesületének Alapszabálya, programja
[http://www.nsze.webkereso.info/2012. 10. 10. /Alapszabály\)](http://www.nsze.webkereso.info/2012.10.10./Alapszabaly)

5. A család lelki közösség

Lelki közösség a család, mert a családtagok egymás számára jelen vannak mint serkentés vagy mint akadály, hogy a másik kifejezze és értékesítse önmagát. A lelki közösség egységet jelent. A keresztény jelképes beszéd szerint a család a szentháromságú egy Isten képmása. A lelki közösség különösen a szeretetben nyer kifejezést. Ez a kapcsolat Krisztusban ölt testet. (Teleki, 2004, 165. o)

„Szeressétek egymást; ahogy én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást! Arról ismerje meg mindenki, hogy tanítványaim vagytok, ha szeretettel vagytok egymás iránt. „(Jn 13,34-35)

A család szeretetének négy alkotóeleme: Bizalom, a másik személy őszinte tisztelete, ítélkezés mentesség és szegénység szellemének gyakorlása. A szeretet bizalom nélkül elengedhetetlen. Mindig és minden helyzetben meg kell bízunk egymásban. El kell fogadnunk a másikat olyannak, amilyen. A bizalom példáját Jézus adja: Vízen jár, tanítványait elfogja a bizonytalanság: félnek. De az Úr bátorítja őket: Bátorság! Én vagyok ne féljete! Péter válasza: „Uram, ha te vagy, parancsold, hogy hozzád menjek a vízen.” Ezután a vízre lép és megindul, de amikor meglátja a felcsapó hullámokat elveszti bizalmát és elkezd süllyedni. „Uram ments meg!”- kiáltja. Jézus megragadja kezét: „Te kishitű! Miért kételkedtél?”(Mt 14,22-33) Életünk során előfordulhat, hogy bizony meginog bizalmunk családtagjaink iránt. De akkor Jézus kinyújtja kezét és megajándékoz minket a mindenható bizalmával.

A másik személy őszinte tiszteletének három kelléke az emberségesség, egyenlőség és különbözőség. Amikor valaki a feleségét csak háziasszonyként kezeli, akkor nem látja benne a társat, az ajándékot, az embert, nem beszélhetünk szeretetről. Az egyenlőség akkor jut érvényre, ha tudom, hogy mik a gyengéim, korlátaim, a másinak viszont vannak adottságai, erényei melyre rászorulhatok. Egymásért vagyunk, egymást támogatjuk, segítjük.

A szeretet ítélkezés mentes, bár a családokban is előfordulhat, hogy elhangzanak ítéletek. Jézus azt mondja: „Ne ítéletek, hogy el ne ítéljenek titeket.” (Mt 7,1-5) Az ítéletben nincs szeretet.

Szegénység szellemének gyakorlása: A felesleges dolgokra szánt összeget félreteszem és odaadom a szegényeknek. Szentendrén nálunk december egyik vasárnapján

sok család lemond az aznapi ebédjének összegéről és közösen fogyasztja el a krumplicsibét. Az asztalra szánt összeget tüzelőre, tartós élelmiszer vásárlására fordítják. (Teleki, 2004) A szegénység szellemével együtt jár: az alázat, szerénység, lemondani tudás. Erich Fromm azt írja a Lenni vagy birtokolni című könyvében, hogy a szegénység szelleme éberén tartja a tudatot, hogy a családtagok közötti szeretet, az egymással töltött idő sokkal fontosabb mint a birtokolt javak.

Az egyházak közösségi formáját az egyházközségek, gyülekezetek jelölik. A templombajárók közössége egymásra figyelő, egymást a mindennapokban is segítő emberek együttese. Szentendrén az egyházközség igyekszik megszervezni, hogy komatálát kapjon a frissen szült asszony és családja. A fiatalokkal, idősekkel, rászorulókkal, betegekkel is foglalkozik a közösség. Ez a közösség a civil társadalom része mert társas cselekvésre nevel, közösségbe fog, közös tevékenységet végez. Az egyház civil társadalmi jellege nagyon sokféle mozgalmakat működtet és végeznek karitatív , oktató munkákat. A keresztény társadalometika kiemeli a szolidaritás és szubszidiaritás elvét. (Tomka, 2006)

Szentendrén az alábbi közösségek működnek a Keresztelő Szent János Plébánián belül.

Péter-Pál Antióchia: A Péter-Pál Antióchia egy katolikus ifjúsági mozgalom, az Antióchia szentendrei közössége. 17-30 év közötti fiatalok találkoznak hetente, és beszélgetnek őket érintő kérdésekről.

Alpha Kurzus: evangelizációs jellegű, de a közösségben egyre több a régóta, akár születése óta hívő, aki személyes hite megerősítéséért megy.

Házasság Hétvége Mozgalom: A Házasság Hétvége –Marriage Encounter- világméretű mozgalom, lelkiesség és program egyszerre. A Hétvége a szentségi házasságban élő házaspárok, szerzetesek számára nyújt egy péntek délutántól vasárnap estig tartó találkozóon megújulási lehetőséget, hogy kapcsolataik nyitottá, új, dinamikus és szentségeket a hétköznapiakban is megélő boldog szereteteli kapcsolattá váljanak.

Szentendrei Péter Pál Ifjúsági Énekkar: 1987-ben alakult a plébánia akkor még általános iskolás hittanosaiból. Dalaik zenéjét Máriáss Péter szerzi, a szövegek archaikus népi imádságok és középkori magyar költők verses imádságai, amelyeket szeretnk élővé tenni a ma embere számára.

Szentendrei Regnum Marianum: 2003 novemberébn alakult. Szentendrén 12 csoport működik, a legfiatalabbak 10, a legidősebbek 20-23 évesek. A Regnum

Marianumhoz csak valamely kisközösség tagjaként lehet tartozni. A Regnum tagjai nemcsak a mozgalom belső életét munkálják, hanem a magyar katolikus egyház építésében sok más feladatot is vállalnak. Részt vesznek az egyház mindennapi életében, és sokszor aktívak más keresztény közösségekben, mozgalmakban is. Ezért a Közösség ma így fogalmazza meg küldetését: A magyar Egyház szolgálata, melyet elsősorban az ifjúság nevelésével valósít meg. (<http://www.szentendre-plebania.hu/kozossegekrol> 2012. december 07.)

6. Szentendre szociális szempontú bemutatása

(Ábrók Miklós: Szentendre)

Szentendréről, a már a római korban is létező településről számos információt nyújtanak a különböző útikönyvek, idegenforgalmi tájékoztatók. A leginkább a „művészetek” vagy „festők városaként” ismert, igen kedvelt turisztikai célpontot azonban itt szociális szempontokat figyelembe véve kívánom bemutatni.

Szentendre területi elhelyezkedése rendkívül előnyös: a Közép-Magyarországi régióban, Pest megyében, Budapest agglomerációjában, a fővárostól kb. 20 kilométerre, északra található. A város a 13 települést összefogó Dunakanyar-Pilisi Önkormányzatok Többcélú Kistérségi Társulásának (Szentendrei Kistérség) központja. Minden bizonnyal ennek a tulajdonságának is betudható, hogy a Budapestről kiköltözni, vagy vidékről érkezőként a főváros közelében letelepedni szándékozók szívesen választják.

Időpont	A helység		
	lakónépességének	lakásainak	területnagysága (hektár)
	Száma		
2012.01.01	26 250	9 740	4 382
2011.01.01.	25 963	9 660	4 382
2010.01.01	25 724	9 597	4 382
2009.01.01	25 401	9 519	4 382
2008.01.01	24 938	9 396	4 382
2007.01.01.	24 620	9 329	4 382
2006.01.01.	24 408	9 239	4 383
2005.01.01.	24 010	9 082	4 383
2004.01.01.	23 554	8 893	4 383
2003.01.01.	23 119	8 712	4 383
2002.01.01.	22 796	8 601	4 383
2001.02.01. (népszámlálás)	22 324	8 552	4 383

Forrás: Helységnévtár, <http://www.ksh.hu/apps/!cp.hnt2.telep?nn=15440> (2012. 10. 10.)

A táblázatból is kiolvasható, hogy 2001. óta évente átlagosan 356 fővel növekszik Szentendre lakossága.

Az egészségügyi ellátást védőnői, iskola- és ifjúság egészségügyi szolgálat, gyermek és felnőtt háziorvosi rendelések, gyermek, iskola-, ifjúsági és felnőtt fogászat, valamint a tavaly augusztus végén átadott Szentendre Város Egészségügyi Intézményei épületében működő szakrendelések nyújtják.

Jelenleg összesen nyolc területi védőnő, öt iskolavédőnő és egy iskolaorvos dolgozik. A területi védőnők feladata a növekedés, a várandós anyák gondozása, az újszülött kortól a tanulói jogviszony megkezdéséig a gyermekek gondozása, családgondozás, stb. Az iskolavédőnők az iskola-egészségügyi feladatok ellátásában segítik az iskolaorvosokat, illetve számos önálló feladatot ellátnak (pl. egyes szűrővizsgálatok, elsősegélynyújtás, védőoltásokkal kapcsolatos szervezési, előkészítési feladatok, részvétel az egészségtan oktatásban, kapcsolattartás a szülőkkel, stb).

Öt házi gyermekorvos és kilenc felnőtt házi orvos látja el a lakosságot. Egy fő gyermek, iskola-, ifjúsági fogászati feladatokat lát el. A településen mentőállomás is van. A fogyatékkal élők és autisták számára a Szociális törvényben meghatározott nappali ellátást az Irsai Mentálhigiénés Ápolási Központ Szociális Szolgáltató Közhasznú Társasággal kötött ellátási szerződés útján látja el. (Forrás: 24/2003. (V. 19.) Önk. sz. rendelete a személyes gondoskodás körébe tartozó szociális és gyermekjóléti ellátásokról, valamint a fizetendő térítési díjakról, Szentendre Város Önkormányzat Képviselő-testületének rendelete)

A személyes gondoskodás keretébe tartozó szociális és gyermekjóléti ellátásokat a következő intézmények biztosítják:

Dunakanyari Kistérségi Szociális Intézmény (DKSZI)

- szociális alapszolgáltatások: étkeztetés, házi segítségnyújtás, idősek klubja;

Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat

A Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat többcélú szociális intézmény, amely két önálló szakmai egységből áll: A Családsegítő Szolgálat, amely az 1993. évi III. szociális törvény alapján látja el feladatait, a Gyermekjóléti Szolgálat, amely az 1997. évi XXXI. Törvényben meghatározottak alapján működik. Intézményük mindkét szakmai egysége a Dunakanyari és Pilisi Önkormányzatok Többcélú Kistérségi Társulás területén lévő tíz településen látja el feladatait. Ezek: Szentendre, Leányfalu, Dunabogdány, Tahitófalu, Szigetmonostor, Pócsmegyer, Kisoroszi, Pilisszentlászló, Budakalász, Visegrád. Hetente a területileg illetékes családgondozók fogadóórát tartanak a településeken. Mindkét intézményben hét-hét családgondozó dolgozik.

Szentendre város bölcsődéje

- bölcsődei alapellátás

A három év alatti gyerekek napközbeni elhelyezését a térségben egyetlen, 2008 elején bővített és felújított, immár 100 férőhelyes bölcsőde nyújtja.

Az óvodák és az általános iskolák napközis csoportjai

- gyermekjóléti alapellátások: gyermekek napközbeni ellátása

Három éves kortól az iskolakezdésig hét, közös irányítás alá vont, de sajátos arculatú önkormányzati fenntartású tagóvodába, valamint négy magán-, és három egyházi (katolikus, református és evangélikus) óvodába írathatják a szülők a gyermekeiket. Egyre több családi napközi is működik a városban.

Az általános iskolát négy önkormányzati fenntartású mellett egy alapítványi, amely kéttannyelvű iskola, egy gyógypedagógiai specifikumú, amely Pest megyéhez tartozik valamint egy egyházi (katolikus) általános iskola várja a diákokat.

A városban öt középfokú iskola fogadja a fiatalokat: egy helyi önkormányzati (gimnázium), kettő megyei fenntartású (egy gimnázium és egy szakközép és szakképző iskola), és kettő egyházi irányítású (egy katolikus és egy református gimnázium).

A megyei fenntartású Szentendrei Nevelési Tanácsadó és Logopédiai Intézettől, annak szakembereitől (fejlesztő pedagógus, logopédus, pszichopedagógus, pszichológus, gyógypedagógus) a szülő saját elhatározása alapján, illetve az óvoda vagy az iskola – a szülő beleegyezésével – kérheti a 3-18 éves korú gyermek ellátását, pl. magatartási, beilleszkedési, tanulási nehézség esetén. tíz településen élő gyermekeket látnak el, hét és fél főt foglalkoztat az intézmény.

A Magyar Honvédség Altiszti Akadémia a szerződéses altiszti pályára jelentkezők, valamint a már pályán lévők alap-, át- és továbbképzésével, illetve nyelvi képzésével biztosítja a Magyar Honvédség altiszti és zászlósi állományának utánpótlását, pályán történő előmenetelét.

A Vujicsics Tihamér Zeneiskola tanulói igényük szerint klasszikus, modern vagy népzenei ismereteiket bővíthetik az intézményben. Két iskolában is van kihelyezett tagozata a zeneiskolának. Ezzel megkönnyítik a szülők feladatát, hiszen a zene tanárok mennek a gyerekekhez.

Szentendrén jelenleg három uszoda működik: egy úszómedence a Magyar Honvédség Altiszti Akadémiáján, egy tanuszoda a Rákóczi Ferenc Általános Iskola és Gimnázium épületében, valamint egy uszoda és sportközpont. (V-8) A város diákjai órarendbe épített foglalkozásokon használhatják az utóbbi két intézmény medencéit. Az első osztályosok egész évben járnak heti egy alkalommal. Második osztálytól egy tanévben hat alkalommal mennek. A nyári időszakban egy strandfürdő működik. Sportolási lehetőségeket kínálnak a város oktatási és nevelési intézményeinek tornatermeiben, nem csak diákoknak meghirdetett edzések vannak, hanem a felnőtt lakosság is részt vehet egyes foglalkozásokon. A városnak van egy kiépített kerékpárútja.

Egész évben számos alkalom nyílik színvonalas kulturális eseményen való részvételre. Színházi előadások, hangversenyek, fiataloknak könnyűzenei koncertek. Számos időszakos és állandó kiállítások is megtekinthetők. . A városban két könyvtár is működik. Egyik könyvtár a Belvárosban a másik pedig a lakótelepen, ahol Szentendrén a legtöbb lakos él. Számos programnak ad helyet a két intézmény. Kézműves foglalkozásokat, idősebbeknek számítógépes tanfolyamokat szerveznek, beszélgetős előadásokat tartanak.

	Szentendre		
Időpont	lakónépességének Szám	lakásainak	területnagysága (hektár)
2012. 01. 01. (A Magyar Köztársaság helységnévkönyve)	26 250	9 740	4 382
2001. 02. 01. (népszámlálás)	22 324	8 552	4 383
A helység lakóinak nemzetiségi kötődése 2001-ben:	magyar: 92,3%; cigány: 0,5%; horvát: 0,2%; lengyel: 0,2%; német: 1,0%; román: 0,2%; szerb: 0,4%; szlovák: 0,6%; ukrán: 0,1%; ismeretlen, nem válaszolt: 7,3% (a városban cigány, horvát, német és szerb kisebbségi önkormányzat működik)		
A helység lakóinak vallási összetétele 2001-ben:	római katolikus: 49, 3%; görög katolikus: 1,4%; református: 13,5%; evangélikus: 2,0%; izraelita: 0,2%; más egyházhoz, felekezethez tartozik: 1,4%; nem tartozik egyházhoz, felekezethez: 16,9%; ismeretlen, nem válaszolt: 15,4%		
(Forrás: KSH: a Magyar Köztársaság helységnévtára)			

7. Kutatás

7.1 A kutatás céljának bemutatása, hipotézisek

Egyik feltételezésem az, hogy a Szentendrén élő nagycsaládokat a helyi civil szervezetek, az egyházak, barátok, ismerősök támogatják, mert az állami szociálpolitikai ellátórendszer nem ad minden esetben releváns válaszokat a problémáikra. Évek óta a Gyermekgondozási segély, Gyermeknevelési támogatás, családi pótlék összege nem változik. A családok kiadásai nőttek, bérük és fizetésük egy alacsony szinten megrekedt. Sokan azért nem mernek több gyermeket vállalni, mert attól félnek, hogy a ruházkodás, gyermekek játékainak megvásárlása nagy terhet jelentene, és ezért megmaradnak az egy gyermekes családmoddellnél. Holott ezt a problémát könnyen lehet azzal orvosolni, hogy nem szükséges, márkás új holmikat megvenni, hanem lehet cserélni, civil szervezetek, egyházak is nyújtanak a ruházkodásban segítséget. Van-e összefüggés az „óvodai körzet” és a baráti körön belüli segítségnyújtás között? Melyik körzetben a legmagasabb a szociális ellátás iránti igény?

Másik hipotézisem szerint van összefüggés a vallásosság és a magas gyermekszám között. Vizsgálni kívánom, hogy van-e összefüggés a nagycsalád és a vallásosság között. Vallásosnak azt tekintettem, akik rendszeresen járnak templomban.

Ezért kerestem meg szülőket személyesen az általam összeállított kérdéssorral, amelyet a mellékletben csatolok.

Kutatásomat azzal a céllal végeztem, hogy képet kapjak a Szentendrén élő nagycsaládosok jelenlegi helyzetéről, legalábbis abban a körben, ahova kérdéseimet eljuttattam hogy tudnak-e támogatást kérni, segítséget kapni helyben különböző civil szervezetektől, egyházaktól, barátoktól.

7.2 A kutatás módszerének bemutatása

Szentendrén a hét önkormányzati óvodából öt óvodát vizsgáltam. Két óvodában nem engedélyezték ezért nem tudtam a vizsgálatot elvégezni. Emellett egy egyházi fenntartású óvodába és az önkormányzat által fenntartott bölcsődébe végeztem a kutatást.

Szentendre elhelyezkedése szerint minden településrészen lévő intézménybe eljutottam. Szentendrén nincsenek kimondottan óvodai körzetek de a szülők a lakóhelyükhöz legközelebb eső óvodákba íratják a gyermekeiket.

Kérdőívem, melyet a mellékletben feltüntetek, 10 kérdésből állt. A kérdőívek kitöltése önkéntes és anonim volt.

Kutatásomban a család az elemzési egység.

7.3A kutatásban résztvevők köre

Szentendrén lévő óvodákat, bölcsődét kerestem meg, ahol 105 db kérdőívet kérdeztem le. Ezek intézményenkénti lebontásban 15 db kérdőívet jelent. A kutatásban a szociálpolitikai szempontból is nagycsaládosok vettek részt.

Mintavétel módjának a nem valószínűségi kiválasztást választottam, ennek is azt a fajtáját, amikor könnyen elérhető személyekre hagyatkoztam. Az óvónők, gondozónők segítségét kértem, hogy segítsenek a családok kiválasztásában. Mivel személyiségi jogokat sérthet ezért az óvónők, gondozónők először megkérdezték az óvodába járó összes nagycsaládos szülőket, hogy vállalják-e, hogy a kérdőívet megválaszolják.

7.4 A kutatásban résztvevő intézmények bemutatása

Szentendrén mindegyik tagóvoda és a bölcsőde is rendelkezik saját alapítvánnyal, melyből sok színes programot tudnak megvalósítani.

BIMBÓ UTCAI TAGÓVODA:

Az óvoda három csoportos és 70 gyermeknek biztosít napközbeni ellátást.

Az óvodáskor sajátosságához igazodva játékon keresztül fejlesztést végeznek a néphagyomány ápolásával, amely magába foglalja az összes nevelési területet. Hisznek abban, hogy kötődésük akkor mélyül igazán hazánkhoz, népünkhöz, ha múltjukat is ismerik. Óvodásokhoz legközelebb a természet áll, épp ezért népszokásaikat is a természet változásaihoz, a gazdasági munkához és az ünnepekhez kötik. 2008-ban mesteróvoda címet kapott.

Sikerkritériumok:

- A szülők szívesen választják a gyerekekkel együtt óvodánkat, mert közel érzik magukhoz az ilyen irányú tevékenységet.
- A népi játékok játszása során kialakulnak a „lányos” és „fiús” játékok, és tudják használni a játékokhoz kapcsolódó eszközöket. / pl.: csutkababa, bodzapuska /
- Népi mondókák, rigmusok visszatérnek játékaikba. Az énekes népszokásokat ismerik és örömmel éneklük, játsszák azokat, a nap bármely szakában.
- A népi kismesterségek anyagait, eszközeit rendeltetésszerűen használják, és alkotásokat hoznak létre:
  - Rongybabát
  - Népi hangszereket
  - Növényi játékokat
  - Mézeskalácsot
  - Tálakat, csuprokat
  - Batikolnak, berzselnek, nemezelnék
  - Gyertyát öntenek
  - Papírt merítenek
- A néptánc alapvető elemeit megtanulják, az ehhez kapcsolódó viselkedési normákat betartják.
- A megismert időjárásjósló, időszerű munkára vonatkozó rigmusokat, a természet törvényszerűségeit követő szokásokat, tevékenységeket bátran használják.
- A néphagyományörző életmód állandóan visszatérő munkajellegű cselekvéseit szívesen végzik: női jellegű munkát
férfi jellegű munkát

HOLD UTCAI TAGÓVODA

A családi hangulatú, egyedi megoldásokkal gyermekbaráttá varázsolt épület a város tulajdonát képezi a szépen gondozott kerttel együtt. Csak képesített, innovatív, szervezeti és önképzésre nyitott óvodapedagógusok dolgoznak az intézményben, számuk 12 fő. Az óvodában hat csoport van és 2010. októberétől tornaterem is áll rendelkezésükre az Ovi-Suli pályázatnak köszönhetően.

A tevékenységközpontú óvodai nevelés célja a teljes gyermeki személyiség fejlesztése, az életre való felkészítése a tevékenységek által, a tevékenységeken keresztül.

A nevelés tartalma, a nevelési folyamat négyes feladatrendszerén keresztül valósul meg. (játék, tanulási tevékenység; társas-közösségi tevékenység; munkatevékenység; szabadidő tevékenység, komplex módon, egymást kiegészítve jelennek meg, középpontba állítva a környezeti nevelést. Az óvodai nevelés a családi nevelésen alapszik, ezért szükséges a családokkal kialakított bizalmon alapuló jó kapcsolat.

Fontos cél, hogy egyenrangú viszonyt alakítsanak ki a szülőkkel, kialakuljon a kölcsönös bizalom. Ehhez elengedhetetlen a megfelelő tájékoztatás, információáramlás, segítségnyújtás. Az együtt működés formái: szülői értekezlet, családlátogatás, nyílt napok, közös rendezvények gyerekekkel. Az óvodapedagógus, a nevelőtestület felelőssége, hogy a törvény szellemiségére odafigyelve tervezze, szervezze és valósítsa meg elképzeléseit az óvodai tevékenységekben.

Az óvoda a Tevékenységközpontú óvodai Nevelési program alapján tevékenykedik. A kompetencia alapú nevelés során jól alkalmazható módszer nem más, mint a Projekt módszer. A 2010. év során az óvoda összes csoportjában bevezetésre került a kompetencia program.

Sikerkritérium:

- Szentendre adta lehetőségeket kihasználva, a gyermekek megismerik a várost, érzelmileg kötődnek hozzá, a különböző tevékenységeken keresztül is.
- A mindennapi tevékenységek természetessé válnak a gyermekeknek. / mese-vers, bábozás, dramatizálás../
- A közös és egyéni éneklés, énekes játék és a jelentős hagyományok, természetes és örömteli a gyermekek számára.
- A különböző technikákat jól alkalmazzák, a tevékenységekhez kapcsolódóan.
- Az óvoda dekorációja esztétikus a gyermeki munkákkal díszítve.

PÜSPÖKMAJOR LAKÓTELEPI TAGÓVODA:

Az óvoda öt csoportos, 140 gyermeknek biztosít napközbeni ellátást. Nyolc fő főiskolát végzett óvónő és öt fő dajka látja el a mindennapi feladatokat.

A gyermekek játék és egyéb tevékenység során ismerjék meg népünk kultúráját, váljanak fogékonnyá annak befogadására, erősödjön bennük a szülőföldre való kötődés. Az alapfeladatok mozgató erejét a hagyományörzés érzelmi többlete, az örömteli tevékenykedés adják. Népi kultúránk értékeinek folyamatos megélése a mindennapok tevékenységeiben és a jeles napok szokásrendszerében történik. A mindennapok népszokásörző tevékenységeiben a földre, a természethez, a természetes anyagokhoz való kötődést erősítik. Részt vesznek a madarász ovi programban. A nagycsoportosok egész évben havi egy alkalommal részt vesznek a Káva Színház drámapedagógusai által tartott személyiségfejlesztő tréningen.

Az óvodában szelektív hulladékgyűjtés valósult meg a Szentendre Város Önkormányzat Környezetvédelmi Alap által kiírt pályázaton. Pályázati pénzből a nagycsoportos óvodások egész évben részt vesznek a Bon-Bon matiné hangversenyein. A Concerto program keretében felújították az óvodát. Az adventi időszakban főznek és süteményt sütnek a Hajléktalan szálló lakóinak.

Sikerkritérium:

- A szülők szívesen választják a gyerekekkel együtt óvodánkat, mert közel érzik magukhoz az ilyen irányú tevékenységet.
- A népi játékok játszása során kialakulnak a „lányos” és „fiús” játékok, és tudják használni a játékokhoz kapcsolódó eszközöket. / pl.: csutkababa, bodzapuska /
- Népi mondókák, rigmusok visszatérnek játékaikba. Az énekes népszokásokat ismerik és örömmel éneklük, játsszák azokat, a nap bármely szakában.
- A népi kismesterségek anyagait, eszközeit rendeltetésszerűen használják, és alkotásokat hoznak létre:
  - Rongybabát
  - Népi hangszereket
  - Növényi játékokat
  - Mézeskalácsot
  - Tálakat, csuprokat
  - Batikolnak, berzselnek, nemezelnék

- Gyertyát öntenek
- Papírt merítenek
- A néptánc alapvető elemeit megtanulják, az ehhez kapcsolódó viselkedési normákat betartják.
- A megismert időjárásjós, időszerű munkára vonatkozó rigmusokat, a természet törvényszerűségeit követő szokásokat, tevékenységeket bátran használják.
- A néphagyományőrző életmód állandóan visszatérő munkajellegű cselekvéseit szívesen végzik: női jellegű munkát
férfi jellegű munkát

SZIVÁRVÁNY TAGÓVODA:

A szivárvány színei, a békességet, a vidámságot, a harmóniát juttatják eszünkbe, s úgy érzik a pedagógusok ilyen „híd” köti össze a családot az óvodával. Ezt a sokszínűséget szeretnék megvalósítani pedagógiájukban, szimbolizálva munkánkba vetett hitüket is.

Programjuk kiemelt feladata a környezeti nevelés és a néphagyományok ápolása. A néphagyományőrző nevelés sajátos szemléletmódot és azonosulást kíván a pedagógustól. Fel kell ismerni azt, hogy a nevelésben helye van az elődeink szellemi tárgyi kultúrájának és a gyermekeknek joga, van ahhoz, hogy a nemzetét éltető hagyományokat megismerje és megszerezze. A programjukban a népi kultúra azon elemeit építik be, amelyek igazodnak a gyermekek életkori sajátosságaihoz, és mindennapi életüket gazdagítják.

Céljuk, hogy a gyermeke a játéktevékenységükbe ágyazva ismerhessék meg a népünk kultúráját, váljanak fogékonnyá annak befogadására. Hagyományaink értékeinek folyamatos megélése a mindennapok tevékenységeiben és a jeles napok szokásrendszerében történik. A mindennapok népszokásőrző tevékenységeiben a földhöz, a természethez, a természetes anyagokhoz való kötődéssel erősítik. Ugyanis a gyermekkorban szerzett ilyen irányú tapasztalatok mély nyomot hagynak a gyermekben. Személyiségének gyökerei ebbe a talajba kapaszkodva segíti őt sikeres, környezetét, nemzetét szerető emberré válni.

Az intézmény nevelési programja hangsúlyozza a gyermekközpontú, szeretetteljes, családi óvodai légkört, amelyben a gyermekeket egyéni képességeik szerint nevelik, fejlesztik. Fontosnak tartják a gyermekek testi-lelki gondozását, az érzelmi biztonság megteremtését és a szocializáció minél teljesebb kibontakoztatását a családi neveléssel együtt. Programjuk olyan életfeladat teljesítésére orientál, amelyben a gyermekek megtanulnak eligazodni a környezetükben, meg tanulnak beszélni, tevékenykedni,

együttműködni, magatartásformákat elsajátítani. A gyermekek alapvető tevékenységére a mozgásra, a játékra, a környezet tevékeny megismerésére, a kommunikációra, a mesére, a népi kultúra átadására, ápolására épül.

Az óvoda ebben a tanévben ünnepelte 30. évfordulóját. 2010 szeptemberétől pedagógiai innovációként a kompetencia alapú nevelési programmal is bővült az óvoda repertoárja.

Sikerkritérium:

- A gyermekek ismerik közvetlen környezetüket, az ott lévő intézmények nevét, rendeltetését.
- Különbséget tudnak tenni az évszakok között, ismerik jellemző tulajdonságaikat, az évszakhoz kapcsolódó néhány kiemelkedő népszokást, hagyományt.
- Ismerik a növény szót, annak tartalmát, néhány a növényekkel kapcsolatos munkát / szántás, szüret, aratás /
- Ismerik és megnevezik a környezetükben élő állatokat, tudják csoportosítani életmódjuk és egyéb tulajdonságaik szerint.
- Aktívan részt vesznek az óvodai és az otthoni állatgondozásban.
- Ismernek néhány jellegzetes hagyományt, jeles napot és a hozzájuk kapcsolódó szokásokat.
- Képesek az óvodapedagógus kérdéseit, megérteni, követni. Saját gondolataikat szabadon elmondani, egymást meghallgatni, egymásra figyelni.
- Zöld-ovi program folytatása

VASVÁRI ÚTI TAGÓVODA:

Nevelőmunkájukban az életkori sajátosságokhoz igazodva, a mozgás, a környezet megismerésére nevelés, és a differenciált személyiségfejlesztés gondozása, ápolása kap kiemelt szerepet. Az egyéni képességekre, adottságokra alapozott differenciált fejlesztésben a tervszerűség, és a spontaneitás összhangját valósítják meg, és a megfelelő műveltség tartalmat juttatják el a gyermekekhez. Mivel ebben az életkorban a játék a legfőbb tevékenysége a gyermekeknek, ezért nevelőmunkájuk minden területén és tevékenységformájában a játékosság és a játékos megközelítése az ismereteknek kap hangsúlyozott szerepet.

Sikerkritérium:

- A gyerekek ellenálló képessége nő a betegségekkel szemben.
- Mozgásigényük kielégítése folytán megalapozzuk a rendszeres mozgás utáni vágyat.
- A logopédiai torna által a beszédhibák csökkennek.
- Felismerik és megneveznek sokféle állatot: madarakat, bogarakat, vízi élőlényeket.
- Tudják hol élnek, mivel táplálkoznak a megismert állatok.
- Megtanulják, hogy az emberek, hogyan gondoskodnak róluk. Megtanulnak a természet élővilágára vigyázni, jól érzik magukat a természetben.

(Szentendre Város Óvodai Intézménye: Hétforrás helyi óvodai nevelési program)

REFORMÁTUS ÓVODA:

Elsősorban a református családok számára kívánnak segítő kezet nyújtani gyermekeik neveléséhez. Nem zárkóznak el, azonban azoktól a családoktól sem, akik elfogadják értékeiket és nevelési elképzeléseiket.

Keresztény pedagógiájuk súlypontja, a szeretetre való képesség kialakítása valamint továbbfejlesztése, és azok helyes kifejezési formáinak megtanítása:

- értelmes rendre nevelés (Isten rendet teremtett a világban)
- önuralomra nevelés (olyan attitűd, mely során a gyermek tiszteletben tartja a másik ember személyiségét és a környezetét)
- személyes hitre nevelés

A gyermekek személyiségének és képességeinek fejlődését a családi neveléssel együtt megalapozzák, annak érdekében, hogy kiegyensúlyozottan fejlődő, önálló, nyitott, és az iskolát váró kisgyermekké váljon, aki képes egyházi vagy más fenntartású iskolában megállni a helyét.

A dolgozók és a gyermekek egyazon keresztény világnézetet vallanak, bár a vallás gyakorlása szempontjából ökumenikus az összetételük. Tisztelik, és elfogadják a másik ember vallását, ugyanakkor gyermekek megismerkedhetnek a vallási gyakorlatban lévő különbségekkel és hasonlóságokkal.

Pedagógiai munkájuk során figyelembe veszik a gyermekek változó társadalmi körülményeit, élményanyagában bekövetkezett változásokat, tevékenységi lehetőségeinek átrendeződését, a család megváltozott szerkezetét és értékrendjét, mindezek a változások új feladat elé állítják a pedagógusokat. Feladatuk és küldetésük az óvodai környezetet és életet a gyermekeknek olyanná alakítani, ami építőleg hat lelki életükre, szellemi

fejlődésükre, magatartásukra, és egészséges életmódjuk kialakítására. Ezt megvalósítani, csak a határtalan, végtelen és Istentől kapott, mélységes szeretetben lehet.

A program tartalmában fő hangsúlyt kap:

- a hitre való nevelés
- a magyar népi hagyományok ápolása
- a környezettudatos magatartás kialakítása

(Küldetésünk, http://szro.hu/szro_kuldetesunk/2012.10.21.)

BÖLCSŐDE:

1978-ban épült a lakótelep közepén a négy gondozási egységből álló 80 férőhelyes intézmény. 2007-ben a Mosoly-Szeretet-Egyenlőség pályázattal 20 szolgáltatási férőhellyel bővült. 2010-ben minisztériumi engedéllyel a 20 fő szolgáltatási férőhely átkerült a bölcsődei alapellátásban. Jelenleg hat gondozási egység van, 113 gyermek jár a bölcsődébe, az engedélyezett létszám 168 fő. 24 szakképzett gondozónő látja el a rájuk bízott kisgyermeket a mindennapi gondozó-nevelő munka során a módszertani elvek alapján, személyre szabottan, a gyermek igényeihez, fejlettségéhez alkalmazkodva, szeretetteljes légkörben. Egy gondozónőre hét kisgyermek jut, ha a csoportban mindenki betöltötte a két évet, ha nem, akkor hat kisgyermek jut a gondozónőre. A bölcsőde saját konyhával rendelkezik. A bölcsődében bevezetésre került a bölcsődei térítési díj mely 500 Ft/fő/nap. Ez a szülők jövedelmétől függ, vannak olyan családok, akik nem fizetnek.

7.5 Kiértékelés, saját véleményem és tapasztalataim

A kérdőív készítésénél nyitott és zárt kérdéseket is feltettem. A kérdőíves vizsgálatnál én voltam a kérdezőbiztos, helyszín szentendrei óvodák és a bölcsőde volt.

Az első kérdésemre, hogy szerintük mi a család, 100 %-ban azt a választ adták, hogy szeretet, biztonság. Ez a két fogalom minden családnál megjelent. A családot én is úgy tudnám meghatározni, hogy szeretet, bizalom, egymással való törődés, egymás segítése jóban és rosszban egyaránt, töltekezés színtere. De emellett fontos támaszként is szolgál a család, reménykedést, bizakodást nyújt a tagjainak. A nagymamámtól kiskorom óta hallom, hogy nem baj ha nincs sok pénzünk de mindig szeressük egymást.

A kérdőívre válaszoló családok mellett a következő megfogalmazásokat adták:

„Összetartozás jóban-rosszban. „

„Közösség (elsődleges) kapcsolatok, egyensúly, csordultig telt szív-hol örömmel, hol bánattal, mosolyok, ölelések, mindennapos sikerek. Kifogyhatatlannak tűnő forrás, ahonnan nap, mint nap erőt meríthetünk. Boldogság, amihez tartozom, akik hozzám tartoznak.”

„ Ebben a rohanó, anyagi világban a legfontosabb dolog, az életben egyre több a válás, a család-töredék, óriási értéke van, lesz a jól működő családoknak.”

„ A család a szeretet központja, az összetartozás, a biztos háttér, a feltétel nélküli szeretet helye.”

„ Meleg, szerető kis közösség, biztonság.”

„Sosem vagyunk egyedül, mindig van mellettünk valaki.”

„ Lehet segítségért biztatásért fordulni a családtagokhoz. Együtt élni meg az örömeket, segíteni egymást a problémákban. „

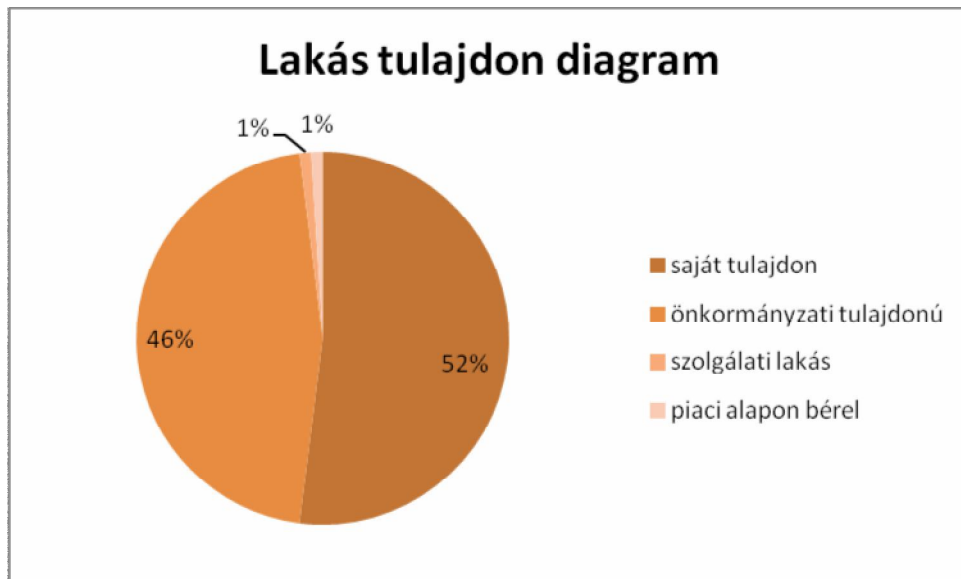
„A társadalom legkisebb egysége, amely a gazdasági közösséget is jelent. Tagjai érzelmi támaszt és biztonságot nyújtanak egymás számára. „

„Apa, anya és gyermekeinek közössége, melynek alapja a kölcsönös szeretet.”

Judy Dunn által végzett kutatásának eredményei csengenek vissza: segítjük egymást, nincs lehetetlen, együtt mindent el tudunk érni, és soha egyikünk sincs egyedül a problémájával.

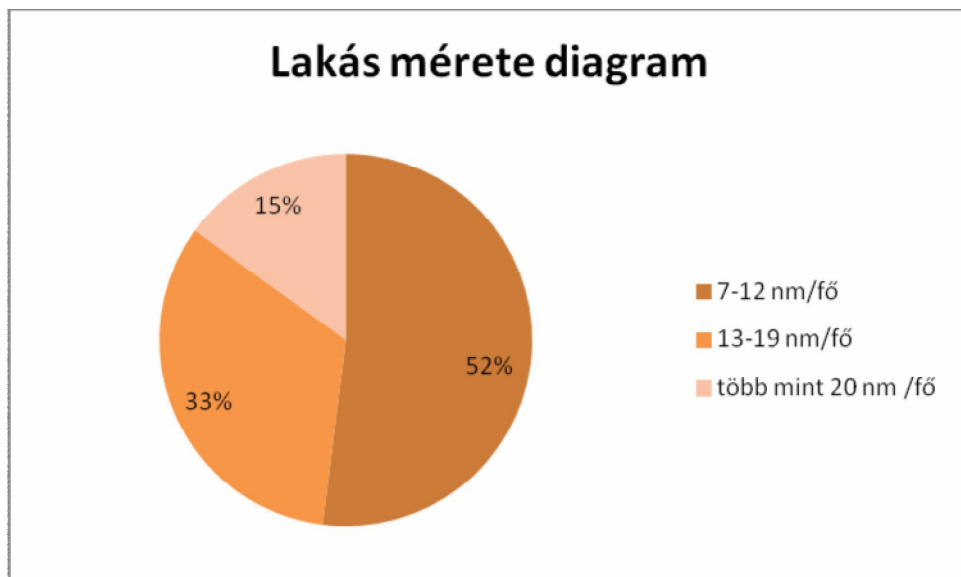
Második kérdésem arra irányult, hogy milyen jövedelemmel rendelkezik a család. A megkérdezett családokban az anyák 68 %-a Gyermekgondozási segélyben, Gyermekgondozási díjban vagy Gyermeknevelési támogatásban részesül. Ezen anyák 21 %-a részmunkaidőben, félállásban, négy órás állásban dolgozik. A megkérdezettek házastársa munkabérrel rendelkezik, 17 főnél a jövedelem vállalkozásból, egy főnél alkalmi munkából és két családnál fordult elő, hogy a fiatalok ösztöndíjából tevődik össze a havi jövedelem.

Harmadik kérdésem a lakás tulajdonviszonyára vonatkozott.

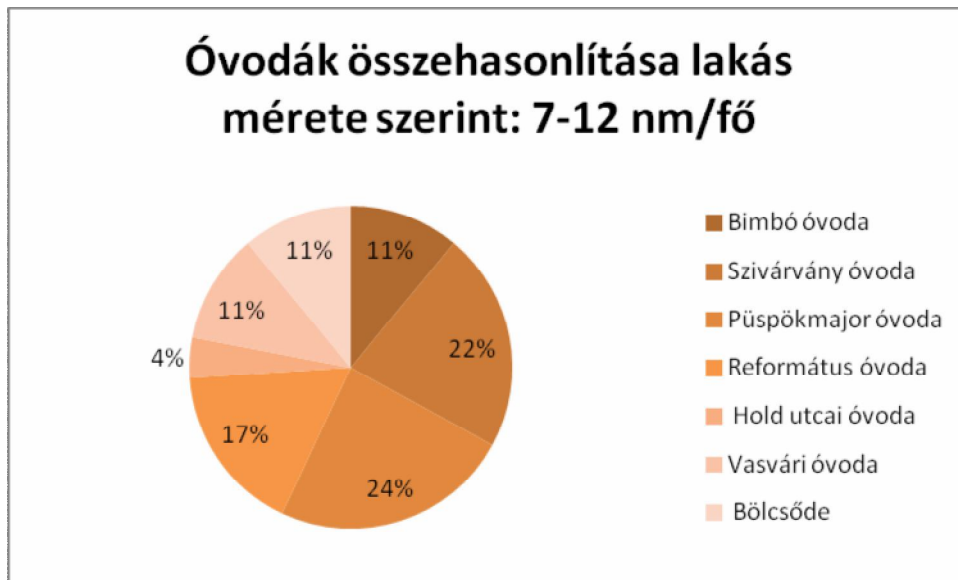
A megkérdezettek 52%-a saját tulajdonú lakásban, 46 %-a önkormányzati tulajdonú és 1 %-a szolgálati lakásban él, 1 % piaci alapon bérel lakást. Egyik család sem választotta az alábbi alternatívákat: lakás haszonélvezői, jogcím nélküli lakáshasználói, hozzátartozója lakásában él.

Negyedik kérdés a lakás méretére vonatkozott.

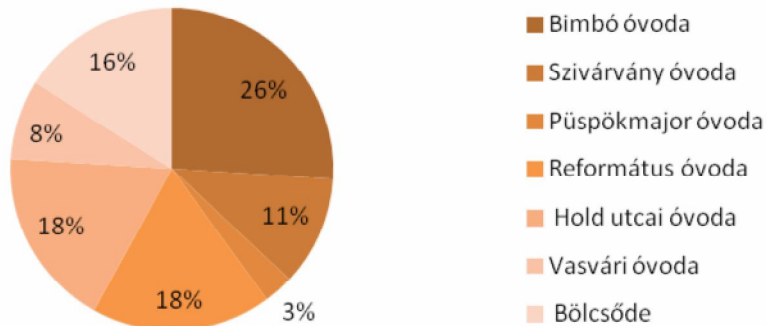
A megkérdezettek 52%-ának 7-12 négyzetméter jut egy főre, 33%-nak 13-19 négyzetméter míg 15 %-nak több mint 20 nm/fő jut egy főre. Itt megállapítható, hogy a családok 35 nm-nél kisebb lakásban nem élnek. A nagytöbbség 7-12 nm/fő él, ami azért

nagy személyes teret nem tud biztosítani. Ebből arra is lehet következtetni, hogy ezek a családok főként lakótelepi lakásban élnek. Szentendrén a lakótelepi lakások átlagosan 49-54 nm-ek.

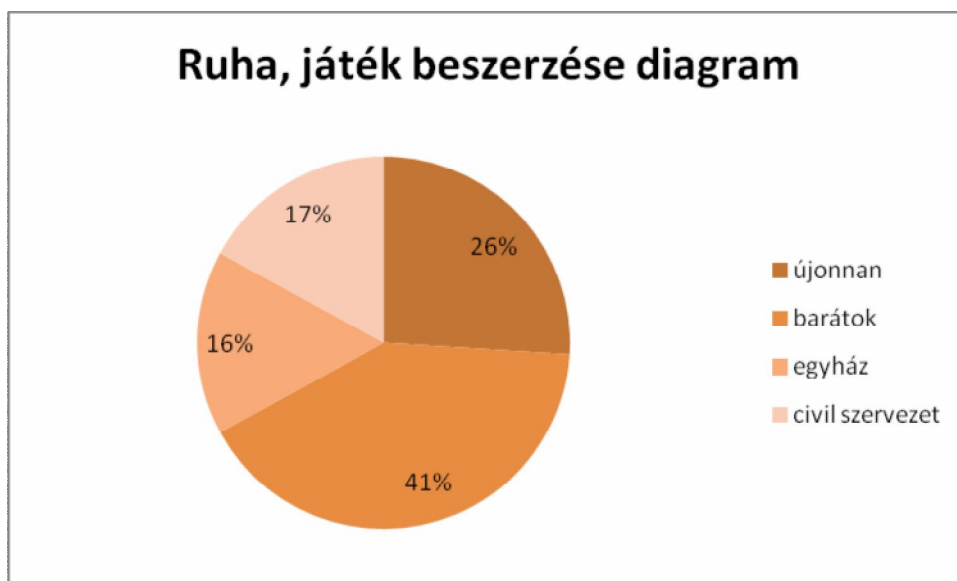
A Hold utcai óvodába járó gyerekek és családjaik 4 %-a él 7-12 nm/fő-s lakásokban. A Vasvári óvoda, Bölcsőde és Bimbó utcai óvodába járó gyerekek 11 %-a lakik hasonló nagyságú lakásokban. A Református óvodába járó gyermekek és családjaik 17 %-a lakik alacsonyabb négyzetméterű lakásban. A Szivárvány óvodába járó gyerekek és családjaik 22%-a míg a Püspökmajor óvodába járó gyerekek és szüleik 24 %-a él 7-12 nm/fős lakásokban. A Püspökmajor óvoda és Szivárvány óvoda lakótelepen található. Püspökmajor óvodába a gyermekek nagyrésze érkezik panellakásokból. A Szivárvány óvodába járó gyerekek és családjaik nagyrésze a lakótelepen él de itt a vonzáskörzetébe beletartozik egy rész kertes házas övezet is.

Óvodák összehasonlítása lakás mérete szerint: 13-19nm/fő

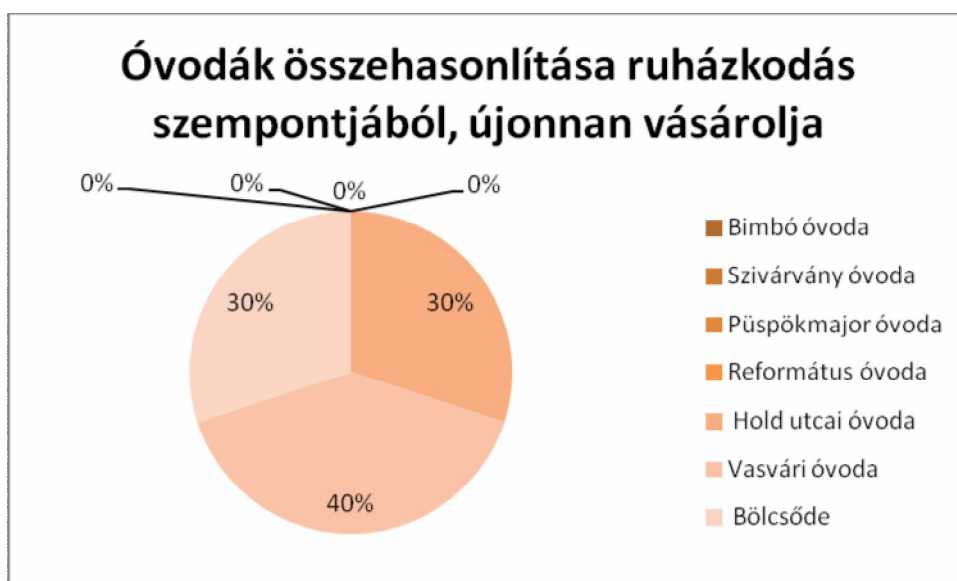

A Püspökmajor óvodába járó gyermekek és szüleik 3 %-a él 13-19 nm/fő-s lakásokban. A Vasvári óvodába járó gyermekek és szüleik 8 %-a, Szivárvány óvodába járó gyereke 11 %-a, Bölcsődébe járók 16 %-a, Hold utcába és Református óvodába 18%-a és a Bimbó utcai óvodába járó gyerekek 26 %-a él 13-19nm/fős lakásokban. Vasvári óvoda és a Hold utcai óvoda vonzáskörzete Pismány, ami Szentendre legelítettebb helye. Vasvári óvodába a környező lakótelepről is járnak gyerekek, de ezek a lakások többnyire saját tulajdonúak. Bölcsődébe Szentendre egész részéről járnak gyerekek, mivel ez az egyetlen bölcsőde. Bimbó utcai óvodába járók nagy része kertes, családi házas övezetből járnak bár vonzáskörzetébe tartozik a lakótelep egy része is. Református óvodába Szentendre egész területéről járnak gyerekek, mivel ez egyházi fenntartárú óvoda.

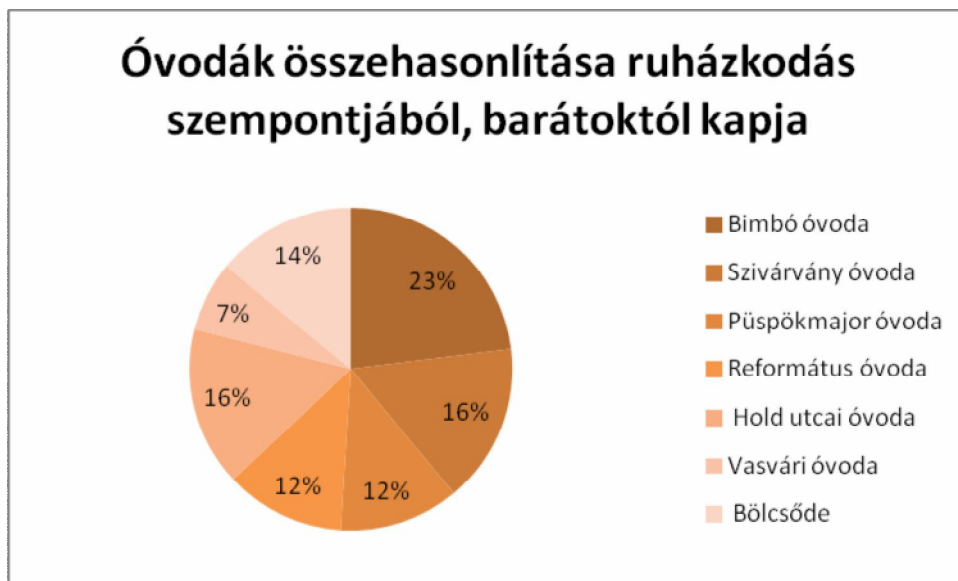
Ötödik kérdésem arra vonatkozott, hogy honnan szerzi be a gyermekek ruháit.

A megkérdezett családok 41%-a barátoktól, ismerősöktől kapja a ruhákat, 17%-uk valamilyen civil szervezeten keresztül szerzi be a ruhákat és 16% egyházon keresztül kapja a ruhákat. 26% újonnan vásárolja a ruháit. A nagycsaládon belül sokkal könnyebb ruházkodni, hiszen a családok cserélik egymás között a már kinőtt ruhákat. Ezzel nem csak pénzt spórolnak meg, hanem a környezetükért is tesznek valamit, hiszen nem kellett újabb termékeket előállítani. A válaszolók sok esetben azt a választ is adták, hogy használt ruha boltban vásárolnak. Kértem, őket, hogy azt jelöljék csak meg, ami a legjobban jellemző ruha-és játékbeszerzési hely.

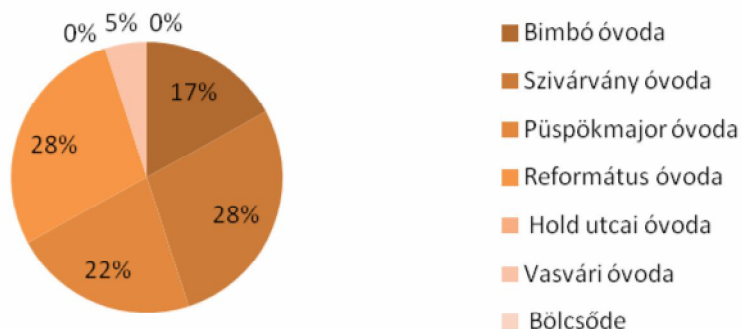

A bölcsődébe járó gyerekek és a Hold utcába járó gyerekek szülei 30%-a vásárolja a ruhákat újonnan, míg a Vasvári óvodába járó gyermekek szülei 40%-a vásárolja újonnan a ruhákat. Itt meglátszódik, hogy valószínűsíthető, hogy a családok nagyobb bevétellel rendelkeznek. A kutatásom nem terjedt ki arra vonatkozóan, hogy a családok mennyi a havi bevétele. A többi óvodában senki sem vásárolja újonnan a ruhákat. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy soha senki nem vesz új ruhát.

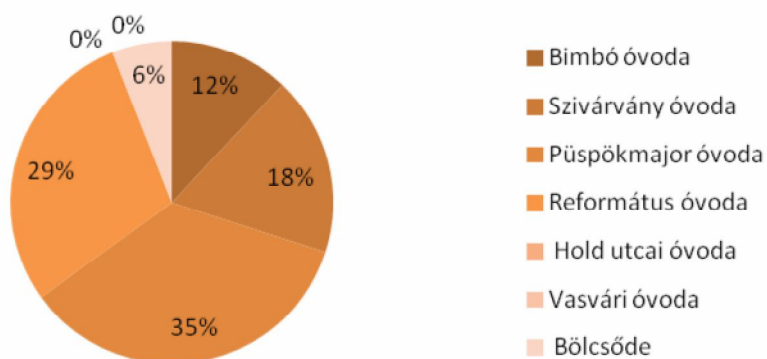
A diagramból nagyon jól látható, hogy a Vasvári óvodába járó gyerekek 7 %-a, a Református és Püspökmajor óvodába járó gyerek 12 %-a, bölcsődébe járók 14 %-a, Hold utcába és Szivárvány óvodába járók 16 %-a míg a Bimbó utcai óvodába járók 23%-a kapja a ruhákat barátoktól. Ez sok esetben azt is jelenti, hogy cserélnék illetve tovább adják a saját gyermekeik kinőtt ruháit a baráti családoknak.

Óvodák összehasonlítása ruházkodás szempontjából, civil egyesülettől kapja

A Vasvári óvodába járó gyerekek 5%-a, Bimbó óvodába járó gyerekek 17 %-a, Püspökmajor óvodába járó gyerekek 22 %-a, Szivárvány és Református óvodába járó gyerekek 28 %-a kapja a ruhákat helyi civil szervezetektől. Ez többnyire a Nagycsaládosok Szentendrei Egyesülete, ahol negyedévenként van lehetőség ruha és játék cserére, de ha valakinek sürgősen szüksége van ruhára, akkor az egyesület tagjait mozgósítják és a kért ruhát a családok elvihetik. A megkérdezettek körében a Bölcsődébe és Hold utcába járó gyerekek nem kérnek segítséget civil szervezetektől. A Magyar Vöröskereszt a helyi iskolákban szervez ruhaosztást.

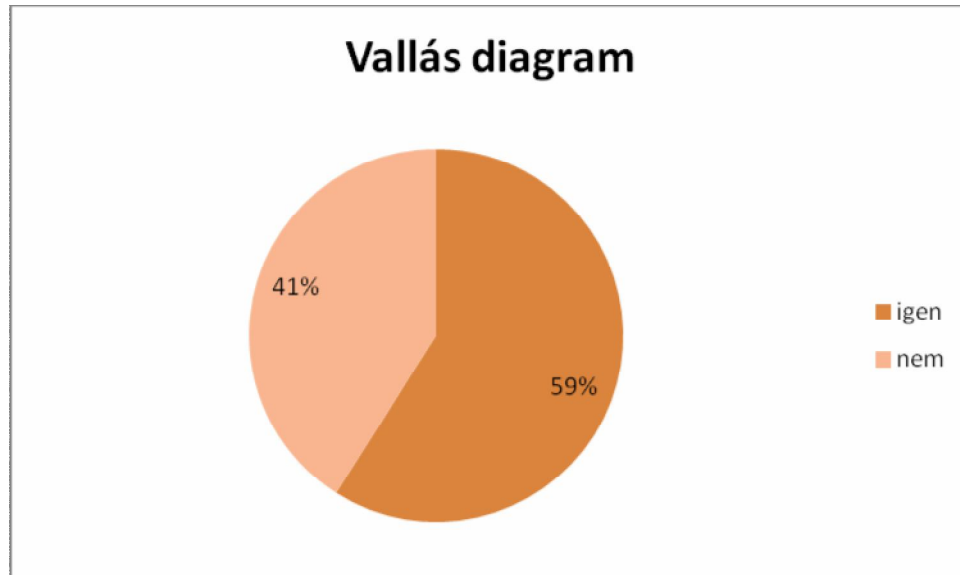
Óvodák összehasonlítása ruházkodás szempontjából, egyházaiktól kapja

A Bölcsődébe és a Hold utcába járó gyerekek szülei nem kérnek segítséget az egyházaktól, a Vasvári óvodába járó gyerekek 6 %-a, a Bimbó óvodába járók 12 %-a, a Szivárvány óvodába járók 18%-a, a Református óvodába járók 29 %-a, Püspökmajor óvodába járók 35 %-a kér segítséget illetve fogad el ruhát egyházaktól. Szentendrén a Karitasz, Máltai Szeretetszolgálat, Baptiska gyülekezet szervez folyamatosan ruhaosztást.

Hatodik kérdésemnél, hogy mi okoz nehézséget a családnak az alábbi válaszok érkeztek: 76 családnál a megélhetés okozza a legnagyobb problémát. Megfigyelhető, hogy akik önkormányzati lakásban élnek ott a következő képen alakult a sorrend: megélhetés, lakhatás, munka, egészségügy. Azoknál, akik tulajdonvisztonnyal rendelkeznek ott a sorrend a következő: megélhetés, egészségügy, munka, lakhatás. Természetes, hogy azok a családok, akik nem birtokolnak saját tulajdonú lakást ők előbbre helyezték a lakhatást mint nehézséget, akik rendelkeznek saját lakással ők a rangsor végére tették. Érdekes az a megállapítás is, hogy a lakással rendelkezők az egészségügyet a második helyre helyezték.

Hetedik kérdésem arra vonatkozott, hogy a nagycsaládos életformának van-e köze a vallásossághoz.

Vallásosnak azt tekintetem, aki rendszeresen jár templomban.

A megkérdezettek 59%-a válaszolta azt, hogy igen szerepet játszott a vallásosság abban, hogy nagycsaládosok lettek.

„Katolikus család vagyunk, számunkra a megfogant élet szent, a nagycsalád, pedig ajándék, nagy kaland és gyerekek nélkül az élet elképzelhetetlen.”

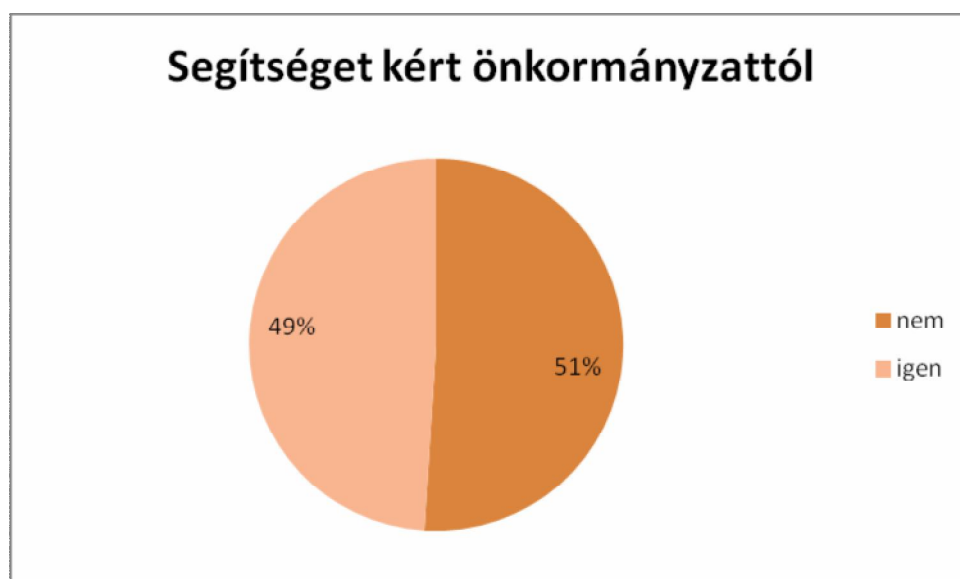
„A hitünk játszott szerepet, hogy nagycsaláddá váljunk. „
 „A vallásos nevelés formálja a családvállalásról való elképzeléseimet. Elfogadóbb vagyok a mássággal szemben. Más meggyőződés, életfelfogás, gondolkodás, viselkedés, a vallásosságomat erősíti.”
 „ Keresztényként az élet egyik legfontosabb eleme a gyermekek nevelése.”
 „ Összefügg a világnézetünkkel nekem és férjemnek is a magyarságtudat. „
 „Családunk a római katolikus vallást gyakorolja.”
 „ Igen az életet és gyermekáldást ajándéknak tekintem.”

41 %-nál nem a vallásosság döntött abban, hogy nagycsaláddá váljanak.

„Több generációra visszamenőleg nagycsaládosok vagyunk.”
 „Végül is, ha nem lennék vallásos, akkor sem, vettem volna el egy magzatot sem.”
 „Nem hiszem, hogy ez vallásosság kérdése. Szüleim is nagycsaládban nőttek fel, és én is vágytam gyermekkoromban a nagycsaládra.”
 „ Sosem gondoltam volna, hogy ekkora lesz a családunk. Ahogy születtek a gyerekek úgy jött meg a kedv.”

Nyolcadik kérdésem arra vonatkozott, hogy fordultak-e már a Családsegítő Központokhoz? Itt a megkérdezett családok közül két család fordult az intézményhez.

Kilencedik kérdésem arra terjedt ki, hogy fordultak-e az önkormányzat Szociális Osztályához?

A kérdéseket megválaszolók 49 %-a fordult az önkormányzat szociális osztályához, míg 51 %-uk nem fordult a szociális osztályhoz. Itt megállapítható az, hogy bár a nagycsaládosok a társadalmom legsérülékenyebb csoportja de szentendrei viszonylatban, a kérdőívre válaszoló családok körében kevesebben fordultak önkormányzathoz segítségért mint más csoportok.

A Hold utcai óvodába járók 2 %-a , bölcsődébe járó gyerekek szülei 5 %-ban, Vasvári óvodába és Református óvodába járók 9%-a, Szivárvány óvodába járók 20 %-a, Püspökmajor óvodában járók 25 %-a és a Bimbó óvodába járók 30 %-a kér segítséget az önkormányzattól.

Tizedik kérdésem, pedig az előző miéértjére kérdezett rá. Negyvenkettő család fordult rendszeres gyermekvédelmi kedvezményért az önkormányzat Szociális Osztályához. Két-két család fordult: közgyógyellátásért., rendszeres szociális segélyért, egy-egy család fordult lakásfenntartási támogatásért, temetési segélyért, ápolási díjért. Néhány család több szolgáltatást is igénybe vett.

Kutatásomból az nagyon jól megfigyelhető, hogy az óvodák hol helyezkednek el, a gyerekek mely városrészből járnak óvodába. Hold utcai óvodába és Vasvári óvodába Szentendre leggazdagabb részéről Pismányból járnak a gyerekek. Pismány kertés házas

övezet, nagy telkekkel. Főként az újonnan Budapestről és környékéből kiköltözők kedvelt városrésze. A kiköltözők többnyire családosak, nagycsaládosok. Pismány városrészben nincs iskola, óvoda. Tervek már vannak, hogy abba a településrészre is óvoda épülhessen. Ezekben az óvodákban megfigyelhető, hogy egy család önkormányzati tulajdonú lakásviszony, egy család piaci alapon bérel lakást a többi család pedig saját tulajdonú lakásban él. Ha a lakás nagyságát nézem, akkor az jól kiolvasható, hogy hat család él 7-12 nm/fő; 10 család 13-19 nm/fő; és tizennégy család több mint 20 nm/fő lakásban él. Erre a két óvodára jellemző, hogy a megkérdezettek 18 %-a újonnan vásárolják a ruhákat.

Kutatás eredményeként megállapíthatom, hogy a megkérdezettek elmondása szerint **a nagycsalád stabil biztonságot, szeretetet, boldogságot jelent** a tagoknak. A nagycsaládban élők a nehézségek idején ebből a kimeríthetetlen forrásból tudnak töltekezni, táplálkozni. A problémák közös megoldásával, egymás segítségével hamar túlléphetnek egy-egy váratlan helyzeten. Az anyák biztosítják a család tagjainak a meleg bensőséges családi fészket.

A megkérdezett nagycsaládoknak 52%-a él saját tulajdonú lakásban. Önkormányzati bérlakásban 46 % él, nem a legideálisabb körülmények között. A bérlakások a két gyermekes családoknak lennének ideálisak. Szentendrén, mikor építettek szociális bérlakásokat néhány évvel ezelőtt, akkor sem gondoltak a nagycsaládosokra, hiszen a legnagyobb lakás mérete 37 négyzetméter volt. Ezért indokolt volt a kutatásban résztvevők válasza, miszerint a lakhatás okozza a második legnagyobb gondot azok körében, akik nem saját tulajdonú lakásban élnek. Albérletbe ezek a családok nem tudnak menni, mivel a jövedelmük általában alacsony. A főállású anya 25 650 Ft Gyermeknevelési támogatást kap egy hónapban. Négy órás munkavállalással (állással) ez az összeg kicsit növelhető, de Szentendrén az albérletek igen drágák. Többnyire lakótelepi lakások vannak kiadók, a méretében megfelelő kiadó családi házak bérleti díjának finanszírozását a családok nem tudják vállalni.

Az nagyon jól látható, hogy a ruhákat, játékokat bizonyos körökben nem vásárolják, hanem egymás között cserélik, barátoktól, ismerősöktől, civil szervezetektől, egyházaktól kapják. Az ő esetükben nem okoz gondot, hogy más ruháit viseljék, más által már használt játékokkal játszanak.

A megélhetés a kutatásban résztvevőknek, elmondásuk szerint nagyon nagy gondot okoz. Az árak folyamatos emelkedése, az energiaárak növekedése, és a bérék reálértékének csökkenése miatt már az alapélelmiszerek megvásárlása is nagy gondot jelent.

Kutatásomban, ha a vonzáskörzetek között keresek összefüggést, akkor megállapíthatom, hogy: A kistérségben lévő egyetlen bölcsődébe többnyire jobb módú családok gyermekei járnak. Erre vonatkozóan nem végeztem kutatást de a lakás méretét alapul véve, a gyermekek ruháit újonnan vásárlják, szociális ellátást kis százalékban veszik igénybe ezért következtettem arra, hogy van a vonzáskörzetek között összefüggés. Bölcsődének nincs vonzáskörzete, mivel egész Szentendréről járnak a gyerekek. A Hold utcai óvodát és Vasvári óvodát ha megnézem, akkor az előbb felsoroltak itt is jelent vannak (új ruha, nagyobb méretű lakás, kevesen kérik a szociális ellátást) itt viszont már megállapítható, hogy a Pismányból járó gyerekek és családjaik körében van a vonzáskörzetnek jelentősége. Ha megnézem a két lakótelepi óvodát, ahol nagyobb szerepe van a barátok, egyházak, civil szervezetek nyújtotta segítségnek, ami kiegészül a szociális ellátást kérők körével.

Saját kutatásomat szeretném összehasonlítani NOE Pásztó és Vonzáskörzete Nagycsaládosok körében végzett szociológiai vizsgálattal. A vizsgálatot 2005-ben végezték. A mintavétel 20 családra terjedt ki. Adatgyűjtés egyik eszköze a kérdőíves vizsgálat volt, melyet anyákkal töltettek ki. Az apákkal mélyinterjúkat készítettek, főként azokat választották, akiknek családjai kevésbé szervezettek.

Az ottani eredményben is az látszódik, hogy a nagycsaládoknak a rokonság, civil szervezetek, ismerősök, barátok nagy segítséget nyújtanak. Egy apa vallomása: „Vannak jólelkű segítőkész emberek, akik jómódban is vannak ráadásul. Gyakran kapunk tőlük márkás cuccokat, aminek nagyon örülnek kamasz gyermekeim. A NOE-től és a plébániáról is szoktunk kapni ruhaneműt, játékot.

Az ott válaszolók 60 %-a vallotta magát vallásosnak. Ha a gyermekek számát nézzük, azt tapasztaljuk, hogy a három gyermek esetén az anyák fele gyakorolja a vallást, négy gyermeknél már kétharmada és öt-hat gyermeknél több mint háromnegyede a vallásos anyák aránya.

Pásztó és környékén is a megélhetés okozza a legfőbb problémát. A vizsgálat nem reprezentatív hanem jelzés értékű. Ebből a kutatásból nem lehet markrotársadalmi szintű következtetést levonni de mindenképpen jelzi a nagycsaládosok életkörülményeit. (Szretykó György, 2007)

8. Összefoglalás, hipotézisek értékelése

A kutatás során igazoltam hipotézisem, mely szerint a szentendrei óvodába járó nagycsaládosok körében megállapítható, hogy a több gyermeket nevelő családokban a gyerekek számára az anyagi lehetőségek korlátozottsága nem jelent elviselhetetlenül nagy problémát, ha a családtagok, kiemelten a szülők szeretik egymást és őket, és lehetőségeikhez képest mindent megpróbálnak megtenni.

Hipotézisem, amely szerint a családok barátoktól, egyházaktól, civil szervezetektől kapják a ruhát, játékot beigazolódott.

A több gyermek vállalása így nem jelent számukra aránytalanul nagy terhet. Meg kell találniuk azokat a lehetőségeket, amelyekkel csökkenteni lehet a kiadásokat. Nem okoz gondot, hogy a más levetett ruháit hordják. A gyerekek egy-egy ruhát csak rövid ideig hordanak, mivel gyorsan kinővik őket. Ezért a ruha vásárlás felesleges költsékezés.

Megállapíthatom, hogy a kutatásból kiderül, hogy a vallásosság és a magas gyermekszám között van összefüggés Szentendrén az óvodás és bölcsődéskorú gyermeket nevelő nagycsaládosok körében. A házasság a hitvestársak életre szóló szövetsége, testi és lelki értelemben egyaránt. A férfi és a nő testi kapcsolatát Isten áldása kíséri, viseli a házasságban, amely teljes egység, s egyúttal az emberiség fennmaradásának és a tiszta szerelem kifejezésének forrása.

9. Javaslatok

Véleményem szerint támogatni kell az államnak a családokat, hogy minél több gyermek születhessen meg. Megfelelő családpolitikai eszközök szükségesek hozzá. Kopp Máriával teljesen egyetértek. Mindenkinnek alkotmányos joga van a gyermekvállaláshoz. Ezzel szemben, a munkáltató, ha megtudja, hogy több gyermeke van az illetőnek, vagy még gyermeket szeretne mindenféle indoklás nélkül, megszabadul dolgozójától. Nagyon nagy szükség lenne arra, hogy a gyermekgondozást elismerje az állam. Sehol nem számít nyolc órás állásnak és a havi díjazásról ne is beszéljünk. Hátrányt szenved például az anya, ha szeretne üdülési támogatást igényelni, mert nem tud, hiszen a nyolc órás állás az egyik kritériuma. Nem ismeri el az állam a munkáját. Lehessen választani teljes vagy részmunkaidős állás között. A gyermekeket, válláló fiatalokat segíteni kell lakáshoz, való jutáshoz.

Úgy érzem, hogy meggyőződéseim a dolgozat írása közben erősödött, véleményem nem csak érzelmi alapokon áll, hiszen az érzelmi érvek mellett szakirodalmi hivatkozásokkal is, felvértézve tudom továbbra is vállalni a kiinduló feltételezéseimet.

10. Irodalomjegyzék

- ANDORKA RUDOLF(1997): *Bevezetés a szociológiába*. Osiris Kiadó, Budapest 351-375.o.
- BODONYI EDIT-HEGEDŰS JUDIT (2006):*A család fogalmának értelmezése*. In: Hegedűs Judit (szerk.) Család, gyerek, társadalom. Bölcsész Konzorcium, Budapest, 10. o.
- EARL BABBIE (2003):*A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi Kiadó, Budapest
- UMBERTO ECO (1996): *Hogyan írjunk szakdolgozatot?*. Kairosz Kiadó, Széchenyi Nyomda Kft, Győr
- HEGEDŰS JUDIT (2006) *Többgenerációs család és a nagycsalád*. In: Hegedűs Judit (szerk.) Család, gyerek, társadalom. Bölcsész Konzorcium, Budapest, 11. o.
- JUDY DUNN (1990): *Testvérek*. Gondolat Kiadó, Budapest, 75. o.
- L.RÉDEI MÁRIA (2001): *Demográfia*. Elte Eötvös Kiadó, Budapest
- MAGYAR ERZSÉBET(2006):*A család története*. In: Hegedűs Judit (szerk.) Család, gyerek, társadalom. Bölcsész Konzorcium, Budapest, 6-8. o.
- MAGYAR NÉPRAJZI LEXIKON (1980) 3.kötet (Főszerk.): Ortutay Gyula, Akadémiai Kiadó, Budapest, 684. o.
- PONGRÁCZ TIBORNÉ (2011):*Gyermekvállalás, termékenység*. In: Pongrácz Tiborné (szerk.) A családi értékek és demográfiai magatartás változásai. Budapest, KSH 2011/1 sz. 28. o.
- SZABÓNÉ KÁRMÁN JUDIT(2004): *Családgondozás, krízisprevenció*. Medicina Könyvkiadó Rt, Budapest
- SZENTENDRE VÁROS ÓVODAI INTÉZMÉNYE: HÉTFORRÁS HELYI ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAM
- SZENTENDRE VÁROS ÖNKORMÁNYZAT KÉPVISELŐ-TESTÜLETÉNEK 24/2003. (V. 19.) Önk. sz. rendelete a személyes gondoskodás körébe tartozó szociális és gyermekjóléti ellátásokról, valamint a fizetendő térítési díjakról
- SZRETYKÓ GYÖRGY(2007): *A nagycsaládosok életkörülményeinek alakulása Magyarországon a rendszerváltás óta*. IN: Szreykó György (szerk.) A szegénység, az egészség és a társadalmi kirekesztettség. Comenius, Pécs, 169-205. o.
- DR. TELEKI BÉLA (2005): *Családpedagógia*. Korda Kiadó, Kecskemét
- DR. TELEKI BÉLA (2004): *Kézikönyv a családról I*. Korda Kiadó, Kecskemét
- DR. TELEKI BÉLA (2001): *Kézikönyv a családokról II*. Korda Kiadó, Kecskemét
- TELEKI BÉLA (2001) *A család teológiája*. In: Horváth-Szabó Katalin (szerk.) Családpszichológia I. Szöveggyűjtemény Pázmány Péter Katolikus Egyetem Piliscsaba, 120-147. o.

TOMKA MIKLÓS (2006): *Vallás és társadalom Magyarországon*. Loisir Kft, Piliscsaba
ZRINSZKY LÁSZLÓ (2002): *Neveléstudomány*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 336. o.

FELHASZNÁLT IRODALOM

A család megtartó ereje (1996): Kódex Gmk, Budapest
A társadalom bölcsője a család (1998): Gödöllői Print Kft, Gödöllő
Családpolitikák változóiban (2010): Simonyi Ágnes (szerk.) Xfer'90 Grafikai Műhely és Szolgáltató Bt, Budapest
<http://hetivalasz.hu/itthon/nagycsalad-gyermekekkel-28382/> (2012. 10. 10.)
Szentírás (2002): Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest
<http://www.szentendre-plebania.hu/kozossegekről> (2012. 12.07.)
<http://www.ksh.hu/apps/!cp.hnt2.telep?nn=15440> *Helyiségnévtár Szentendre* (2012. 10. 10.)
[http://www.menszt.hu/layout/set/print/content/view/full/202/Gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi Egyezségokmánya/](http://www.menszt.hu/layout/set/print/content/view/full/202/Gazdasági,_szociális_és_kulturális_jogok_nemzetközi_Egyezségokmánya/) (2012. 12.11.)
<http://www.noe.hu/index.php?oldal=19> *Bemutatózunk* (2012. 09.20.)
<http://www.nsze.webkereso.info/Bemutatózunk> (2012. 10. 10.)
http://szro.hu/szro_kuldetesunk/ (2012. 10.21.)
Tízéves a boldogabb családokért! Körlevél (2010) Magyar Katolikus Egyesület Új Ember, Budapest
Utak és lehetőségek az egyenlő esélyek megteremtésére (2002): Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest

11. Melléklet

Tisztelt Hölgyem/Uram!

Eckensberger Zsoltné vagyok az Apor Vilmos Katolikus Főiskola szociálpedagógia szakos hallgatója. Szakdolgozatom készítéséhez kérném a segítségét. Dolgozatomat a nagycsaládokból írom. Kérem, hogy válaszoljon néhány kérdésemre. A kérdőív kitöltése önkéntes és anonim.

Köszönöm, hogy segítette munkámat!

Eckensberger Zsoltné

KÉRDŐÍV

1. Mit jelent a család fogalma az Ön számára?
2. Milyen jövedelemmel rendelkeznek: Ön, házastársa/élettársa, a család egyéb tagjai (gyerek, rokon stb.), akivel közös háztartásban él? Kérem, a megfelelő részt X-jé be!

Ön   Házastárs
          /élettárs   Gyerek   Házt.   egyéb
          tagjai

Munkabér, kereset				
Vállalkozásból származó jövedelem				
Alkalmi munkából származó jövedelem				
Gyed, Gyes, főállású anyaság				
Családi pótlék				
Árvaellátás				
Nyugdíj				
Rokkant ellátás				
Rehabilitációs ellátás				
Álláskeresési járadék, nyugdíj előtti álláskeresési segély				
Ápolási díj				
Szociális segély				
Egyéb, mégpedig:				

3. Ön/házastársa tulajdonosa-e a háznak/lakásnak? Kérem a megfelelő részt X-jé be!

Tulajdonos	
Önkormányzati bérlakás bérlői	
Lakás hasznélvezői	
Szolgálati lakás használói	
Jogcím nélküli lakáshasználók	
Piaci áron lakást bérlő	
Hozzá tartozója lakásában él	
Egyéb	

4. Hány nm jut egy főre? Kérem a megfelelő részt X-jé be!

0-6nm	
7-12nm	
13-19 nm	
több	

5. Honnan szerzi be gyermekeinek a ruhát, játékot? Kérem egyet X-en be, ami a leggyakoribb!

Civil szervezeten keresztül (pl.nagycsaládos egyesület)	
Egyházon vagy egyházi civil szervezeten keresztül (karitás)	
Barátok, ismerősök között cserével	
Újonnan vásárolok	
Használt ruha boltból	
Egyéb, mégpedig:	

6. Rangsorolja, mi okozza a legnagyobb nehézséget a mindennapi életben? Kérem, hogy a legfontosabbal kezdje!

Munkakeresés	
Lakhatás	
Egészségügyi ellátás	
Megélhetés (rezsi, élelmiszer)	

7. Az, hogy nagy a családja összefügg-e az Ön vallási meggyőződésével? Kérem, fejtse ki!

8. Fordult-e a Családsegítő Központhoz?

Kérem, húzza alá!

Igen.   Nem.

9. Fordultak-e az önkormányzat Szociális Osztályához?

Kérem, húzza alá!

Igen.   Nem.

10. Ha igen, miért? Kérem a megfelelő részt X-je be!

Nem	
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	
Rendszeres gyermekvédelmi támogatás	
Ápolási díj	
Közigazgatási igazolvány	
Lakásfenntartási támogatás	
Átmeneti segély	
Temetési segély	
Időskorúak járadéka	
Rendszeres szociális segély	
Egyéb, mégpedig:	

Köszönöm, hogy kérdéseimre válaszolt!

KÉPEK

Első nagycsaládos tábor Epölön: Életkép

„Pitty-pitty-pitty-pitty- csúsz-pitty-pitty” mindenki gyakorolja

Együtt a csapat Epölön

Nagycsaládos nap 2009. október 17.

Nagycsaládos gála 2009. október 17.

„Szentendre Éjjel-nappal nyitva” kézműves foglalkozás

Mikulás

Családi összejövetel